

Міністерство освіти і науки України
Національний університет “Києво-Могилянська академія”
Факультет гуманітарних наук
Кафедра загального і слов'янського мовознавства

Магістерська робота

освітній ступінь - магістр

на тему: **“ЛЕКСИКОГРАФІЧНИЙ ОПИС ЕПОНІМІВ В УКРАЇНСЬКІЙ
МОВІ”**

Виконала: студентка 2-го року навчання,
Спеціальності
035 Філологія. Теорія, історія української мови та компаративістика

Матковська Дарина Валеріївна

Керівник: Лучик А.А.,
доктор філологічних наук, професор

Рецензент: Ярун Г. М.,
кандидат філологічних наук, старший науковий співробітник відділу
лінгвістики Українського мовно-інформаційного фонду НАНУ

Магістерська робота захищена з оцінкою _____
Секретар _____

“ ___ ” _____ 20__ р.

Київ - 2022

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕПОНІМІВ В УКРАЇНСЬКОМУ МОВОЗНАВСТВІ	7
1.1. Широке і вузьке розуміння терміна “епонім”	7
1.2. Епонімічні терміни	13
1.3. Термін VS номен	18
1.4. Структурно-семантичні особливості епонімів	21
РОЗДІЛ 2. ЛЕКСИКОГРАФІЧНИЙ ОПИС ЕПОНІМІЧНИХ НАЙМЕНУВАНЬ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ	24
2.1. Лексико-семантичні й прагматичні особливості епонімічних термінів	24
2.2. Лексикографічний опис епонімічних найменувань	30
РОЗДІЛ 3. СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЕПОНІМІВ, УТВОРЕНИХ ВІД ІМЕН ТА ПРИЗВИЩ	36
3.1. Особливості форми вираження епонімічних одиниць, утворених від імен та прізвищ	36
3.2. Епоніми, утворені від імен та прізвищ, за кількістю компонентів	36
3.3. Морфологічні властивості компонентів епонімів, утворених від імен та прізвищ	37
3.4. Словотвірний аналіз епонімічних найменувань, утворених від імен та прізвищ	40
РОЗДІЛ 4. СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЕПОНІМІЧНИХ ОДИНИЦЬ, УТВОРЕНИХ ВІД ТОПОНІМА, ГІДРОНІМА, МІФОНІМА, ЕТНОНІМА ЧИ БІБЛІОНІМА	46
4.1. Особливості форми вираження епонімічних одиниць, утворених від топоніма, гідроніма, міфоніма, етроніма чи бібліоніма	46
4.2. Кількісний склад компонентів епонів, утворених від топоніма, гідроніма, міфоніма, етроніма чи бібліоніма	49

4.3. Морфологічні властивості компонентів епонімів, утворених від топоніма, гідроніма, міфоніма, етроніма чи бібліоніма.....	51
4.4. Словотвірний аналіз епонімічних найменувань, утворених від топоніма, топоніма, гідроніма, міфоніма, етроніма чи бібліоніма.....	55
ВИСНОВКИ	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	63
ДОДАТОК 1. Словник епонімів (на матеріалі інтернет-видань).....	70

ВСТУП

Лексичний запас української мови постійно перебуває у стані оновлення та творенні нових слів, термінів, номінацій на позначення різних реалій життя. Проте детального вивчення вимагають не лише нові лексеми та словосполучення, які нещодавно увійшли у загальний вжиток, але і лексичні одиниці, які мають досі невизначений статус, наприклад, епонімічні найменування — терміни, у складі яких є епоніми. Епонімом може бути антропонім, міфонім, топонім, будь-яка власна назва, від якого утворено нове найменування.

Актуальність роботи полягає у тому, що в українському термінознавстві досі не існує комплексного дослідження епонімічних назв, не вироблено чіткого розуміння щодо статусу епонімів серед інших термінів та не проведено системного структурно-семантичного аналізу. Окреме питання стосується відсутності принципів кодифікації та лексикографічного опису епонімічних одиниць, який необхідний для створення загального словника епонімів на матеріалі української мови. Оскільки більшість праць, присвячених систематизації епонімів, стосуються лише окремих наукових галузей [Див.1, 48], лексикографічної роботи для широкого кола користування в українській мові досі не існує.

Серед вітчизняних дослідників епонімів важливо виокремити роботи таких науковців, як М. Дзюба, яка виконала загальну характеристику епонімів в українській мові на матеріалі наукових термінів, та О. Ковальчук, яка описала структурно-семантичні особливості епонімів в українській та англійській мовах. Українські науковці також вивчали епонімічні найменування в окремих царинах науки, наприклад, епонімні одиниці у хімії досліджувала В. Тарасова, в анатомічній термінології — В. Лисенко, у кардіології — Р. Стецюк. З-поміж іноземних дослідників цій проблемі присвятили свої роботи В. Лейчик, Н. Подольська — у російській мові, В. Копалинський, М. Садовський — у польській мові, Ж. Буланже — у французькій мові та Р. Стоквелл — у

англійській мові. Оскільки тематика роботи пов'язана з ономастикою, варто також згадати лінгвістів, які займалися вивченням власних назв та розробкою теоретичних питань: В. Горпинич, Ю. Карпенко, Є. Курилович, В. Лучик, В. Німчук, О. Суперанська.

Об'єкт дослідження — українські фізичні, математичні, хімічні, географічні, історичні та економічні терміни з епонімічними компонентами.

Предмет дослідження — структурно-семантичний та лексикографічний аналіз епонімічних найменувань.

Метою роботи є розробка правил кодифікації епонімічних найменувань. Поставлена мета передбачає виконання наступних завдань:

- 1) встановити зміст поняття “епонім”, його вузьке та широке розуміння;
- 2) з'ясувати відмінності між поняттями “епонім”, “епонімічний термін”, “термін” та “номен”;
- 3) зробити структурно-семантичний та словотвірний аналіз епонімічних термінів;
- 4) простежити принципи систематизації епонімічних термінів на матеріалах інших мов;
- 5) з'ясувати прагматичні особливості досліджуваних одиниць.

Для розв'язання поставлених завдань у роботі використано наступні **методи дослідження**: описовий метод – для узагальнення та порівняння досліджуваних одиниць, метод аналітико-синтетичної обробки джерел – при вивченні наукової літератури, зіставний метод, прийоми порівняльного аналізу та частково метод кількісних підрахунків.

Джерела ілюстративного матеріалу.

Засоби масової інформації, блоги в соціальних мережах, різноманітні інформаційні ресурси – все це у наш час має вагомий вплив не лише на окремі особистості та формування її мовлення, але й на функціонування та творення нових лексичних одиниць на рівні мовної системи. На сторінках різних новинних сайтів, на матеріалах їхніх статей, є можливість фіксувати та

спостерігати як загальноновживані лексеми, так і творення неологізмів, використання певних okazіоналізмів. Найкращими прикладами для вищезгаданого спостереження за лексемами мають слугувати ті інтернет-видання, які мають певну репутацію, популярність та поціновувачів серед своїх читачів та підписників. Саме тому для проведення дослідження у роботі найбільше уваги було зосереджено на наступних новинних та інформаційних ресурсах: “Українська Правда”, “Радіо Свобода”, “BBC news Україна”, “ФОКУС”, “Голос України”, “Вечірній Київ”, “Вісті”, “Gazeta.ua”, “Волинські новини”, УНН, УНІАН, “Громадське телебачення”, “Економічна правда”, “Історична правда”, “Еспресо TV”, “Європейська правда”, “КУРС”, “НВ”, “Обозреватель”, “РадіоТрек”, “Рідна країна”, “Спільне”, “Суспільне мовлення України”, “Телеграф”, “ТСН”, “Наша мама”, “Україна молода”, “Укрінформ”, “Факти та коментарі”, “Главред”, “Хмарочос”, “Bit.ua”, “WoMo”, “Zn.ua”, “The Village Україна”, “Rayhaber”, “Mezha.media”, “Цензор.нет”, “Mil.in.ua”, “ASPI news”, “Gazette в Україні”, “The page.ua”, “LB.ua”, “Sport.ua”, “The epoch times”, “Kolo.news”, “VOA Україна”, “Trserial”, “Tokar.ua”, “ZAXID.NET”, “Всеукраїнський Собор”, “Ділова столиця”, “24 техно” за 2020-2022 роки.

Новизна роботи полягає у тому, що було вперше комплексно схарактеризовано епонімічні найменування в українській мові на матеріалах інтернет-видань, що передбачало виконання структурно-семантичного та словотвірного аналізів, з'ясовано термінологічний статус терміна “епонім” та запропоновано правила кодифікації епонімічних одиниць.

Практична цінність дослідження визначається тим, що результати роботи можна використати як і при укладанні лексикографічних праць, присвячених епонімічним найменуванням, так і для теоретичних наукових робіт.

Матеріалом дослідження стали епонімічні найменування української мови, загальною кількістю 300 одиниць.

Структура роботи зумовлена метою та завданнями дослідження. Робота

складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел (68 позицій) і додатка.

Обсяг основного змісту роботи становить 61 с., *загальний обсяг* – 105 с.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕПОНІМІВ В УКРАЇНСЬКОМУ МОВОЗНАВСТВІ

1.1. Широке і вузьке розуміння терміна “епонім”

Розвиток лексики та поповнення словникового запасу мови — це процес, який відбувається постійно та безперервно у мовах нормального функціонування. Лексика окремої мови завжди відображала стан розвитку суспільства та їхній зв'язок. Дослідження, творення власних назв, їхній розвиток та функціонування належить до предмету вивчення науки, розділу мовознавства під назвою ономастика. У мові постійно виникають нові терміни, тому ономастику можна вважати одним із найбільших джерел поповнення лексичного запасу мови, окрім цього, питаннями ономастики протягом тривалого часу розвитку цієї науки займається велика кількість науковців, але, незважаючи на це, залишається багато нерозв'язаних відповідей, а отже простору для подальших досліджень.

Актуальні предмети вивчення ономастики протягом історичних періодів змінювались, що пов'язано також із періодами становлення ономастики як науки. У різні часи зацікавленнями науковців більшою або меншою мірою ставали топоніми, гідроніми, антропоніми, етніоніми, космоніми тощо. Наприклад, С. Вербич у своїх працях вважає, що одним із найплідніших етапів у розвитку української ономастики можна вважати другу половину ХХ століття, коли увага науковців була спрямована на дослідження топоніміки та антропоніміки [4, 74]. Можливо, це пов'язано з тим, що у різні періоди розвитку людства одні назви творяться та виникають частіше, ніж інші. Наприклад, міфоніми найчастіше виникали у давні часи, наукові чи технічні терміни — у часи науково-технічної революції.

На думку А. Зубка, “у коло ономастичних досліджень постійно потрапляють нові групи власних імен” [14], що і потребує подальших досліджень ономастикону української мови. Українські науковці приділяють цій проблемі значну увагу: С. Вербич, В. Горпинич, І. Желєзняк, О. Карпенко, Ю. Карпенко, В. Лучик, В. Німчук, М. Торчинський, К. Цілуйко, В. Шульгач та багато інших. Проте, попри велику кількість досліджень, багато питань в ономастиці залишаються дискусійними та нерозв'язаними. Наприклад, комплексних обстежень епонімів в українському мовознавстві недостатньо, хоча окремі спостереження щодо цих одиниць здійснили М. Дзюба, М. Дмитрук, Ю. Карпенко, В. Лисенко, Л. Малевич, І. Процик, Р. Стецюк. Окремим питанням залишається лексикографічне опрацювання епонімів, а також розробка системи кодифікації епонімічних одиниць. Галузеві епоніми систематизували П. Мельник “Уроджені та набуті синдроми в оториноларингології” [25] та О. Яворський “806 клінічних епонімічних синдромів із симптомним та авторським показниками” [48]. Проте такі праці не є повністю лінгвістичними, оскільки переважно зачіпають тематику інших дисциплін, тому не надають вичерпної інформації.

М. Дзюба пише про те, що епонімічні терміни “виступають носіями лінгвістичної, етнографічної, історичної, соціальної й культурної інформації”, отже вони заслуговують детального вивчення не лише з лінгвістичного боку аналізу [10, 4]. Також О. Ковальчук у дисертації на тему “Структурно-семантичні особливості епонімів англійської та української мови” зазначає, що інформація про власну назву збагачує значення похідного від нього епоніма історично й культурологічно містким змістом, тобто важливим для вивчення є не лише епонімічні найменування, але й історія його виникнення та самого епоніма [19].

Окрім того, епонімічні найменування можна простежити у лексичних запасах багатьох мов та у різних наукових царинах, наприклад, фізиці, хімії, математиці, астрономії, географії тощо. Це також свідчить про їхній вагомий внесок та мовознавчий потенціал для вивчення.

Останнім часом вже протягом кількох років, або навіть більше, джерельною базою для багатьох лінгвістичних досліджень стають інтернет-матеріали, наприклад, блоги у соціальних мережах (Facebook, Twitter тощо), засоби масової інформації, які також мають свої сторінки та сайти в онлайн форматі. На основі таких даних є можливість простежувати та виокремлювати зміни, тенденції, які відбуваються у лексичному складі мови, у тому числі неологізмів, термінів на позначення нових історичних чи культурних реалій, оскільки “кожна власна назва народжується у певний час, яка також може у процесі використання змінюватися” [14].

У мовознавців немає чіткого визначення щодо статусу епонімів, зокрема і епонімічних термінів та епонімічних найменувань. На наявність цих одиниць і їхнє місце в ономастиконі вказує М. Торчинський, вносячи їх у класифікації власних назв і зазначаючи, що епонім — це антропонім: “антропонім як твірне слово має спеціальний термін для своєї ідентифікації — “епонім” (“особа, ім'я якої є основою для найменування іншої особи, сім'ї, місця, речі, тощо)” [42].

Епоніми дослідник зараховує до відантропонімних онімів, і, окрім епонімів, виокремлює також таке поняття, як антропоморфна назва — будь-яка власна назва людини, перенесена на тварину, предмет, явище тощо, що стала їхньою власною назвою [42].

М. Дзюба у статті “Епонімічні найменування в українській науковій термінології” розрізняє епоніми та епонімічні найменування. Спочатку варто зупинитися на другому терміні, адже його не зафіксовано у М. Торчинського. Під “епонімічними найменуваннями” дослідниця вважає терміни, які містять у собі епоніми — власні назви на позначення конкретних носіїв, імені від яких утворено спеціальні мовні одиниці [11, 55]. В іншій статті дослідниця пише, що епонімом може бути будь-яка власна назва, на основі якої створено нову номінацію [11, 55]. Тобто на відміну від М. Торчинського, М. Дзюба вважає епонімами не лише назву особи, а збільшує обсяг визначення за рахунок таких понять, як міфоніми, антропоніми, космоніми, теоніми тощо. Отже, М. Дзюби виокремлює 3 окремі визначення:

- 1) епонім;
- 2) епонімічне найменування;
- 3) епонімічний термін.

Визначення перших двох термінів було наведено вище, щодо епонімічного терміну, то дослідниця вважає це спеціальними назвами, що походять від власних імен або у складі яких вони виступають компонентами [10, 7].

В. Лейчик у праці “Обговорення проблем епонімії у сучасній науці” простежує історичну тяглість лексеми епонім ще з часів античності та Давнього Єгипту, де цим терміном позначали особу, від імені якої було названо народ або місцевість, наприклад, місто Афіни, яке названо на честь доньки Зевса та грецької богині війни — Афіни [21]. Також В. Лейчик зазначає, що визначення, де епонім — це назва особи, яка дала назву іншому предмету, процесу тощо, — застаріле. Семантика визначення змінилася у бік того, що тепер епонімом потрібно вважати сам предмет або об'єкт, який отримав цю назву.

Науковець також виокремлює поняття епонімічних термінів, і пише, що саме вони становлять найбільшу частину серед епонімів. До термінів він зараховує загальні назви, які позначають спеціальні абстрактні або конкретні поняття, що найчастіше стосуються окремих галузей, наприклад, математики, фізики, медицини тощо. Основними характеристиками епонімічних термінів В. Лейчик вважає те, що це своєрідні пам'ятники вченим, які зробили своє відкриття і тому вони названі на їхню честь, наприклад, градус Цельсія — який названий на честь шведського вченого Андерса Цельсія. Назву відкриттю може надавати також дослідник, який займався цим питанням. Окрім епонімічних термінів, В. Лейчик також пише про наступні типи: епоніми — номенклатурні одиниці та епоніми — оніми.

Спеціальний тип лексики — номенклатуру, яку В. Лейчик називає також “номени”, містить велику кількість епонімів. На думку дослідника, це переосмислені власні назви, наприклад, об'єкти за місцем їхнього виробництва

або за назвою вченого, який розробив певне поняття. До номенклатурних одиниць також можна зараховувати аббревіатурні поняття. Щодо їхнього походження, то найчастіше такі номенклатурні епоніми або номени можна знайти у технічних чи наукових спеціальностях.

Щодо розрізнення між епонімами-термінами та номенклатурними одиницями, дослідник пише про те, що номенклатурні назви зазвичай не містять терміна, який його пояснює, а мають лише свій власний номенклатурний маркер при вживанні його у реченнях чи мовленні.

Наступний тип, який виокремлює В. Лейчик, це епонімні оніми — вторинні назви одиничних понять, названі на честь людей або об'єктів [21]. Щодо функціонування онімів, окрім галузей, де поширені епоніми, то окрему роль дослідник надає релігійним поняттям, наприклад, соломонове рішення чи Страсті Христові.

Отже, якщо М. Дзюба виокремлювала лише 3 типи епонімів, то В. Лейчик додав ще один тип — онімний.

З-поміж мовознавців можна виокремити широке та вузьке розуміння цього поняття. Широке розуміння поняття передбачає, що епонім — це власна назва, яка стала основою для створення лексеми з новим значенням [11, 55]. Цей підхід знаходить схвалення І. Волкової, М. Дзюби, О. Лобач та М. Торчинського.

Щодо вузького розуміння, то дослідники, які підтримують цей підхід, розуміють епонім як лексему, що утворена від власного імені. З-поміж представників цього підходу можна виокремити дослідників В. Лейчика та Г. Беженар.

У польському мовознавстві М. Садовський розуміє поняття епонім так — це слова або словосполучення, що походять від імен, прізвищ, назв місць, регіонів і країн, а також будь-яке власне ім'я, від якого названо щось [64]. До епонімів дослідник також зараховує і фразеологізми. Тобто дослідник притримується широкого розуміння поняття епонім.

Це важливо з погляду роботи, оскільки є велика кількість епонімічних термінів, які зазвичай мають епонім на позначення видатного науковця чи особистості, на честь якої епонімічний термін чи найменування був названий, наприклад, Нобелівська премія, епонім — Альфред Нобель, чи Григоріанський календар, епонім — Папа Римський Григорій XIII. Проте залишаються інші найменування, що мають біблійне чи античне походження, що вже стали стійкими сталими словосполучення, але які теж можна зарахувати до епонімічних термінів. Прикладом таких словосполучень можуть слугувати — авгієві стайні чи ахіллесова п'ята.

Інший відомий польський науковець та лексикограф, В. Копалинський, який є укладачем *Słownika wyrazów obcych*, дотримується широкого розуміння, і пише, що епонім — це ім'я людини, міфічної чи живої, на честь якої названо якийсь предмет, область тощо [61, 285].

Варто окремо зазначити, що у багатьох мовах світу вже створено певні лексикографічні праці, які описують чи класифікують епоніми у різних царинах науки: в англійській мові прикладом можуть слугувати такі праці — «Dictionary of medical eponyms» [53] або «Eponyms and Citations In The Literature of Psychology and Mathematics» [54], у польській мові — “Słownik eponimów czyli wyrazów odmiennych” [60], в іспанській — “Diccionario de epónimos del español” [56], а у французькій — “Dictionnaire des inconnus aux noms communs” [52].

В українській мові таких словників досі немає, тому про важливість їхнього створення говорить М. Дзюба у своїх роботах. Створення словника епонімів зможе узагальнити та унормувати статус епонімічних найменувань в українській мові. Окрім цього, кодифікована лексикографічна праця допоможе заповнити прогалини між епонімом, яке стало джерелом для створення словосполучення, та його номінацією, навести певні біографічні відомості, адже можна помітити, що серед епонімічних найменувань, які вже давно функціонують у мові, назва історичного діяча забувається, також це стосується епонімів, які перейшли з інших мов.

До свого вищезгаданого словника В. Копалинський зарахував близько 1100 епонімів, проте польські дослідниці А. Скуджикова та Х. Урбан пишуть про те, що з моменту виходу польського словника він доповнювався багатьма новими епонімами. Проблема полягає у тому, що говорити про стійкість цих епонімічних найменувань досить важко, оскільки багато з них були журналістськими okazionalizмами, тобто не увійшли до загального вжитку серед мовців або були використані для позначення певного нового стану чи реалії [65].

В українському мовознавстві досі не було укладено словника епонімів чи епонімічних термінів, отже потрібно розробляти принципи укладання такого словника і зважати на те, які одиниці туди зараховувати, наприклад, епоніми, які вже увійшли у мову, чи можна долучати також okazionalizми. По-друге, у роботі зосереджено увагу на українських інтернет-виданнях, отже поряд з постійними епонімічними найменуваннями, можемо побачити нові журналістські лексичні утворення на позначення нових історичних чи культурних реалій.

1.2. Епонімічні терміни

У роботі дотримано широкого підходу до визначення поняття епонім, тобто це власна назва, на честь якої було названо нове поняття, річ, місцевість тощо. Власні назви — це одні з найважливіших складових лексичної системи майже будь-якої мови, оскільки вони не лише мають номінативну функцію, але і є носіями культурної та історичної інформації. О. Ковальчук зазначає: “як компоненти епонімічних найменувань ці назви є носіями не лише лінгвістичної інформації, але також мають історичну, етнографічну, культурну маркованість” [19].

Щодо широкого розуміння, то варто згадати французького дослідника Ж. Буланже, який у праці *Aspects de l'Interdiction Dans la Lexicographie Française*

Contemporaine подав список власних назв на основі яких може утворюватися епонімічне найменування:

- міфоніми (імена богів);
- зооніми (назви тварин);
- фітоніми (назви рослин);
- топоніми (назви географічних об'єктів);
- космоніми (назви космічних тіл);
- хремотоніми (назви предметів матеріальної культури);
- хрононіми (назви відрізків часу);
- етноніми (назви націй, народів);
- ергоніми (назви організацій, установ) [51, 165].

Оскільки у роботі дотримано широке розуміння поняття епонім, то усі аналізовані епонімічні одиниці розподілено на дві категорії для дослідження. Перша група — епонімічні найменування, які утворилися на базі епоніма, який позначає особистість, тобто антропонім. Друга група — епонімічна назви, базою для утворення яких стали власні назви, такі як топоніми, гідроніми, міфоніми, етноніми чи бібліоніми. Щодо дещо схожого підходу для аналізу найменувань, то його можна побачити у праці англійських дослідників, а саме у праці *English words: history and structure* Д. Мінкова та Р. Стоквела. Лінгвісти поділяють епонімічні назви в англійській мові на чотири групи, які стали джерелом походження для найменування, а саме:

1. Засновані на особистих іменах.
2. Засновані на географічних назвах.
3. Засновані на іменах з літератури, фольклору та міфології.
4. Засновані на комерційних назвах бренду [66].

У роботі підтримано вищезгаданий розподіл епонімічних назв, оскільки, якщо брати до уваги різноманітність власних назв Ж. Буланже, від яких може походити епонімічна одиниця, то не всі вони можуть бути охоплені у роботі, оскільки увагу зупинено лише на матеріалах українських інтернет-видань. Для

такого широкого представлення назв, як у Ж. Буланже, кількість матеріалу має бути значно більше, аби була змога охопити такий спектр.

Поряд із визначенням та тлумаченням поняття епонім, у мовознавстві досі відсутній закріплений термінологічний статус щодо епонімів. Різні дослідники виокремлюють:

- 1) епоніми;
- 2) епонімічні терміни;
- 3) епонімічні найменування;
- 4) номенклатурні найменування або номени;
- 5) епоніми-оніми.

У представленому дослідженні буде згадано та опрацьовано лише три терміни, які є найбільш чіткими для проведення аналізу, а саме — власне, епонім, епонімічний термін та епонімічне найменування. Вибір зумовлено тим, що під епонімічними найменуваннями можна розуміти більш широку кількість словосполучень де наявний компонент-епонім, а також і епонімічні терміни.

Велику кількість дискусій викликає поняття епонімічний термін і чи доцільно вживати таке найменування. Для того, щоб краще у цьому розібратися, потрібно окреслити статус лексеми термін. Визначення терміна наводить О. Пономарів у праці “Стилістика сучасної української мови”: “Термін — це одиниця історично сформованої термінологічної системи, що визначає поняття та його місце в системі інших понять, виражається словом або словосполученням, служить для спілкування людей, пов’язаних єдністю спеціалізації, належить до словникового складу мови й підпорядковується її законам” [32, 91]. Вживання термінів найчастіше відбувається у науковому стилі, про що також пише О. Пономарів.

Щодо вимог до терміну О. Романова виокремлює наступні пункти: 1) термін має номінувати наукове поняття; 2) термін має дефініцію, план змісту кожного терміна зорієнтований на відповідне поняття; 3) термін повинен бути системним; 4) термін має бути однозначним у межах відповідного

термінологічного поля; 5) термін має відповідати правилам і нормам літературної мови; 6) термін є стилістично нейтральним [34, 58].

Можна погодитися із визначенням О. Пономарева і зі сферою вживання термінів, хоча у мовознавстві, і не лише в українському, але і зарубіжному, тривалий час були дискусії про доцільність вживання визначення терміна щодо епонімічних найменувань.

М. Сайко у статті під назвою “Переклад епонімічних термінів” пропонує своє визначення поняття епонімічний термін — це термін, що містить власну назву або утвореного від неї апелятива [35]. Науковець говорить про те, що однією із головних причин створення проблеми щодо визначення епонімічних термінів слугувала стаття англійських дослідників “Should eponyms be abandoned?” у журналі *British Medical Journal*, на сторінках якого розгорнулася наукова дискусія [67].

У статті, з одного боку, автори А. Войводт та Е. Маттесон аналізують негативний вплив вживання епонімічних термінів. З боку некоректності вживання цього словосполучення, дослідники наводять аргументи, чому замість епонімічних термінів потрібно вживати наукову номенклатуру. Слід зауважити, що текст був опублікований в англійському медичному журналі, тому думки, наведені у статті, у першу чергу, стосуються медичної наукової термінології. Отже, щодо недоцільності вживання автори пишуть про те, що епоніми, називаючи певні хвороби чи явища, відображають, у першу чергу, не наукове відкриття, а лише певні культурні, мовні, політичні впливи. Також, на думку авторів, використання епонімічних термінів є недоречно, і негативно буде сприйматися громадськістю та родичами пацієнтів.

Ще однією вагомою причиною щодо відмови від епонімічних термінів дослідники вважають наступний недолік: наукове відкриття зазвичай потребує групових зусиль цілої команди науковців, у той час, коли названий епонімічний термін у більшості випадків носить ім'я лише одного науковця, рідше — двох, тобто це є несправедливо щодо інших дослідників, які сприяли науковому відкриттю. Останнім аргументом щодо недоцільності вживання епонімічних

термінів автори вважають, що епоніми не мають точності, призводять до плутанини та перешкоджають науковій дискусії у глобалізованому світі: наприклад, деякі захворювання мають різні назви в окремих країнах світу або навпаки, один епонім може слугувати назвою для різних хвороб, як хвороба Кервена — це і рідкісне захворювання щитоподібної залози, і хвороба пов'язана з руками [68].

Іншу, позитивну, відповідь щодо вживання епонімічних термінів має Ю. Вітворт. На думку авторки, епоніми мають місце у медицині, оскільки їх можна спостерігати всюди, не лише у спілкуванні і мовленні, але і у різних царинах науки. У той же час використання епонімічних термінів створює певний з'єднувальний елемент між дослідниками, які використовують наукову термінологію, і простими пацієнтами, які не завжди можуть зрозуміти наукові визначення. Щодо того, що епонімічні терміни у різних регіонах мають різні найменування, то Ю. Вітворт вважає це лише позитивним стороною, адже ці найменування відображають культуру певного народу чи країни. Також епонімічні найменування мають практичну цінність — зазвичай вони є зручною формою медичного скорочення. Загалом, дослідниця пише, що епонімічні терміни вже тривалий час закладені у нашій культурі та історії, і, якщо ми почнемо відмовлятися від цих термінів у медицині, то що робити з іншими царинами науки — фізикою, математикою тощо, де існують такі епонімічні терміни, як закон Бойля, число Авогадро чи джоуль.

Не усі мовознавці підтримують думку про коректність вживання епонімічних термінів. Наприклад, О. Бекишева пише про недоліки епонімічних термінів — це, на її думку, невелика інформативність, громіздкість, а також труднощі транскрибування та транслітерації в іноземних мовах [2, 26]. Хоча дослідниця не заперечує того факту, що епонімічні терміни вже змогли укорінитися у багатьох науках та мають широку сферу застосування, тому такі терміни будуть вагомим пластом термінології наукових царин. Д. Лотте у праці “Основи побудови науково-технічної термінології” виокремлює кілька принципів для функціонування терміну: системність термінології, незалежність

терміна від контексту, абсолютна і відносна однозначність терміна, співвідношення між значенням терміна і значенням його частин, а також точність термінологічної системи та стислість терміна [23].

У роботі підтримано думку М. Дзюби, яка вважає, що епонімічні терміни відповідають основним вимогам визначення термін, а саме:

- 1) чітка тенденція до однозначності;
- 2) лаконічність;
- 3) велика кількість вживання;
- 4) поширеність;
- 5) здатність утворювати похідні;
- 6) інтернаціональність [10, 8].

В. Тарасова виокремлює ще одну рису епонімічних термінів: “Вони не виходять за межі конкретної наукової чи технічної галузі й переважно не детермінологізуються” [40].

Залишається великий пласт словосполучень із компонентами-епонімами, які вимагають класифікації, оскільки аналіз роботи здійснено на матеріалах інтернет-видань, що не завжди охоплюють науковий стиль, а, швидше, публіцистичний, тому поряд з епонімічними термінами зустрічаються епонімічні найменування, до яких належать не лише журналістські okazionalizmi, але і ті, що мають походження з античності або релігії.

1.3. Термін VS номен

Оскільки В. Лейчик виокремлював у своїй класифікації епонімів, окрім епонімічних термінів, ще й номени в окрему групу, потрібно розглянути відмінність між розумінням терміна і номена, оскільки деякі дослідники притримуються погляду розрізнення цих понять, а деякі навпаки — ототожнюють їх.

Під загальним визначенням поняття термін Т. Канделаки у праці “Семантика і мотивованість терміна” розуміє так — це слово або

лексикалізоване словосполучення, яке вимагає для встановлення свого значення у відповідній системі понять побудови дефініції [15, 7]. Також дослідниця зазначає, що будь-яка одиниця мови може потрапити у систему термінів, у той час як інші науковці вважають, що на відміну від номенів, терміни — це замкнена система, і не кожна лексема чи словосполучення може туди потрапити.

Щодо визначення поняття номен, то О. Романова пише про те, що досить складно дати чітке визначення, адже в українському мовознавстві досі не утверджено загальноприйнятого визначення, яке б відбивало сутність терміна і задовольняло би усіх лінгвістів [34, 55]. Т. Канделакі у своїх роботах також використовує термін “номенклатурне найменування”. Т. Михайлова фіксує випадки вживання таких назв, як номенклатурна одиниця, номенклатурний термін [27, 83]. Відсутність чіткого та конкретного поняття не сприяє виробленню класифікації, у роботі вживатиметься лише лексема номен, оскільки вона є найбільш чіткою та лаконічною.

Н. Швець описала це поняття наступним чином: “номен — це лексична одиниця, за допомогою якої ми називаємо і сприймаємо предмет без реалізації його точного місця у системі класифікацій і без співвідношення з іншими предметами” [46].

З одного боку, є частина науковців, наприклад, В. Овчаренко і В. Татаринів, які не підтримують виокремлення епонімічних термінів, оскільки вважають, що доцільніше охарактеризувати їх номенами. З іншого боку, З. Комарова пише про те, що такі словосполучення можуть бути на проміжному рівні між термінами та номенклатурними назвами [20]. У роботі дотримано думки про те, що епонімічні найменування можуть бути названі термінами, тому спочатку розглянемо проблему розбіжності між терміном і номеном.

Потрібно коротко окреслити питання термінологічної ономастики, існування якої викликає дискусії серед лінгвістів. Зарубіжні науковці, наприклад, німецький дослідник К. Хенгст підтримує існування такого розділу ономастики, і у статті “LSP Onomastics in the German Democratic Republic”

наводить наступне визначення термінологічної ономастики: “це частина загальної ономастики, яка досліджує походження, структуру та функцію власних назв у складі одиниць спеціального зв’язку певної сфери громадської роботи” [58]. Інший погляд має О. Суперенська, яка вважає, що це розділ термінології [39]. М. Дзюба вважає, що епонімічні найменування варто розглядати у сфері впливу термінології [11, 56].

Про належність епонімічних термінів до термінологічної ономастики чи до розділу термінології, М. Дзюба у статті “Епонімічні найменування в українській науковій термінології” писала: “Виходячи з того, що спеціальні назви з компонентами-епонімами пов’язані з ономастикою тільки генетично, вважаємо, що цілком правомірно згадані найменування розглядати як предмет термінознавства” [11, 56].

Щодо розрізнення термінів і номенів, то цим питанням у мовознавстві займалися багато науковців. Насамперед, потрібно згадати Г. Винокура, який почав розрізняти термінологію та номенклатуру, їхні відмінності. Підтримував думку Г. Винокура О. Реформатський. О. Суперанська та Т. Канделакі також продовжили логіку Г. Винокура та розрізняли у своїх працях номени та терміни. В українському мовознавстві терміни і номени вивчали Д. Ганич, П. Дудик, В. Овчаренко та інші. Загалом, щодо ставлення українських дослідників, можна побачити тенденцію до розрізнення терміна і номена. Серед прихильників нерозрізнення понять термін і номен, варто згадати Н. Родзевича, а О. Романова вважає, що номенклатура — це та сама термінологія, яку використовують не в гносеологічному, як терміни, а в онтологічному плані [34, 61].

Питання розрізнення термінів і номенів, їхнього функціонування досі залишається актуальним, Г. Воскобойник у роботі “Лінгвістичні критерії диференціації номенів та термінів” запропонував та узагальнив наступні принципи, за якими можна розмежовувати терміни та номени:

- 1) за ступенем конкретності, абстрактності, одиночності, загальності;
- 2) за значенням;

- 3) за системною характеристикою;
- 4) за домінантною функцією;
- 5) за цілеспрямованістю [7].

Хоча у роботі увага акцентується на епонімічних термінах, не вважаючи за потрібне окремо розглядати номен з компонентом епонімом, поняття термін і номен потрібно розрізняти, оскільки існує розвинена система принципів, за якими ці поняття можна протиставляти одне одному, наприклад, за значенням, специфікою вживання або функціями. Номен називає одиничне конкретне поняття, у той час як терміни узагальнене абстрактне.

1.4. Структурно-семантичні особливості епонімів

У роботі окрему увагу зосереджено на тому, як епонімічні найменування взаємодіють з боку структурно-семантичних особливостей, тому варто згадати про такі поняття як словотвірне гніздо, яке є однією з важливих складових дериваційної системи мови. У праці “Українська мова: словник-довідник” під редакцією А. Загнітка, зафіксовано наступне визначення поняття, що це сукупність слів одного кореня, де вершиною гнізда є його твірна база, а всі інші слова — похідні [44]. Також М. Дзюба у своїх роботах вживає термін “епонімічне словотвірне гніздо” [10, 13], яке було використано у роботі для опису епонімічних найменувань.

Важливим для подальшого дослідження епонімічних назв є також поняття словотвірної пари, яке Л. Щигло визначає наступним чином: “Це твірне слово та його похідне слово, які пов’язані між собою формально й семантично” [47]. У наступних розділах роботи буде розглянуто відношення між твірним словом, тобто епонімом на позначення особистості чи інших власних назв, а також похідним словом, яким виступатимуть епонімічні найменування, утворені на базі епоніма. Також буде прослідковано словотвірну парадигму певного епоніма.

На базі цього є можливість простежити та проаналізувати прагматичні особливості епонімічних найменувань, наприклад, чи відбуваються синонімічні, антонімічні, омонімічні чи будь-які інші відношення між епонімічними одиницями, які були зібрані на матеріалах українських інтернет-видань, оскільки прагматичні відношення саме на базі епонімічних одиниць є неоднорідним явищем в українській мові.

Висновки до розділу 1

1. Аналіз, функціонування та творення епонімів належить до сфери ономастики, розділу мовознавства, який комплексно досліджує власні назви. Хоча ономастикону української мови присвячено велику кількість праць, комплексних досліджень щодо епонімів, визначення їхнього термінологічного статусу, а також лексикографічного опрацювання чи принципів кодифікації в українській мові недостатньо.
2. Термін *епонім* означає власну назва, яке стало джерелом для створення нової номінації. У лінгвістиці існує широкий та вузький підходи до визначення цього терміна. Широке розуміння поняття передбачає, що епонім — це власна назва, яка стала основою для творення лексеми з новим значенням. Дослідники, які підтримують вузьке розуміння, розуміють епонім як лексему, що утворена лише від імені чи прізвища.
3. Попри те, що серед дослідників досі точаться суперечки щодо диференціації або тотожності понять *термін* і *номен*, у роботі дотримано думки, що їх потрібно розрізнявати, оскільки вже розроблено

українськими науковцями систему принципів, за якими ці поняття можна протиставляти одне одному.

4. Для класифікації епонімічних найменувань у даній роботі буде використано лише поняття *епонім*, *епонімічний термін* та *епонімічне найменування*.
5. В українському мовознавстві не укладено загального словника епонімів чи епонімічних термінів, проте створення словника зможе узагальнити та унормувати статус епонімічних найменувань, а також заповнить прогалини між епонімом, яке стало джерелом для створення словосполучення, та його номінацією.
6. У роботі підтримують широке розуміння до визначення поняття “епонім”, не звужуючи його лише на позначення особистості, тобто антропоніма, але й зараховуючи також різноманітні власні назви, наприклад, основою для творення епонімічного терміна можуть стати — міфонім, зоонім, хрононім, теонім тощо. Відповідно до цього, усі аналізовані епонімічні назви поділено на дві окремі категорії — утворені від епоніма ім'я чи прізвища або від топоніма, топоніма, гідроніма, міфоніма, етноніма чи бібліоніма.

РОЗДІЛ 2. ЛЕКСИКОГРАФІЧНИЙ ОПИС ЕПОНІМІЧНИХ НАЙМЕНУВАНЬ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

2.1. Лексико-семантичні й прагматичні особливості епонімічних термінів

Для розкриття спільності значення досліджуваних епонімічних назв, було розроблено тематичні групи, у які можна зарахувати усі аналізовані одиниці за семантичною характеристикою. Найбільшими за кількістю віднесених одиниць є епонімічні найменування на позначення хвороб, симптомів, тобто медична царина, а також група на позначення фізичних і математичних термінів. У більшості випадків епонімічні одиниці мають номінативну функцію, як зазначає О. Ковальчук, ця функція основна з боку семасіології, але яка тісно також пов'язана у мовленні з денотативною функцією. Науковець пояснює це тим, що “об’єкт не лише індивідуалізується, але й одночасно піддається класифікації за відповідною ознакою” [19].

Отже, загалом у роботі було виокремлено наступні тематичні групи на позначення та категоризації епонімічних одиниць:

1. Географічні назви: *Ормузький пролив, Соломонові острови, Баренцове море, Егейське море, гора Дарвін.*
2. Фізичні та математичні терміни: *гіпотеза Гратуса, рівняння Максвелла, Закон Архімеда, теорема Бушетти, теорія числа Данбара.*
3. Назви архітектурних та історичних об'єктів: *Хотинська фортеця, Кирилівська церква, Георгіївський вівар, Володимирська ікона, Михайлівський собор.*
4. Назви військових об'єктів та зброї: *броненосець "Потьомкін", кулемет Максима, автомат калашнікова, бомбардувальники «Юнкерси».*
5. Назви вулиць (годоніми): *Бульвар Шевченка, Андрієвський узвіз.*
6. Назви кулінарії: *соус Болоньєзе, піца Маргарита.*
7. Назви історичних подій та документів: *операція "Бурба", справа Бейліса, Корніловський заколот, Брусиловський прорив, Єлизаветинська епоха.*
8. Назви літературних та наукових творів: *щоденник Скотта, літопис Самовидця, словник Вебстера, повість Нестора Літописця, Книга рекордів Гіннеса.*
9. Назви премій та нагород: *Гонкурівська премія, Нобелівська премія, Шевченківська премія, мішленівська зірка, премія Сахарова.*
10. Назви хвороб, симптомів, реакцій: *Гаванський синдром, Кримський синдром, реакція Манту, реакція Вассермана, вірус Коксакі.*
11. Назви пов'язані з політичною діяльністю: *Європейський союз, Вовина тисяча, тисяча Зеленського, Кримська платформа, Шенгенська віза.*
12. Назви навчальних, дослідних та наукових установ: *Інститут імені Патона, КПІ імені Сікорського, Києво-Могилянська академія, Оксфордський університет, Київський університет.*

13. Назви посад, релігійний станів: *Миргородський наказний полковник, Папа Римський.*

14. Сталі вирази (фразеологізми): *драконівські закони, авгієві стайні, дамоклів меч.*

Щодо прагматичних відношень між епонімічними одиницями, для початку потрібно розглянути словотвірні гнізда, оскільки вони пов'язані насамперед семантично з виокремленими вищезгаданими тематичними групами. У наступних розділах буде проведено аналіз епонімічних найменувань утворених від епоніма на позначення особистості та від власних назв, тому таке розрізнення варто застосувати і на аналізі прагматичних відносин.

Для початку розглянуто творення епонімічних словотвірних гнізд. Вперше означення “епонімічне словотвірне гніздо” було використано у роботі М. Дзюби на прикладі епонімічних найменувань, які походять від епоніма-антропоніма [10, 13]. Загалом, матеріал, який було зібрано, було поділено на два типи: перший — словотвірні гнізда, де твірним словом виступає іменник на позначення загальної назви, другий тип — де твірним словом є лексема, у складі якої виокремлено епонім. Щодо першого типу, то найбільшу словотвірну парадигму становлять епонімічні терміни, де твірним словом виступає іменник **премія**: *Пулітцерівська премія, Шевченківська премія, Нобелівська премія, премія Абеля, Гонкурівська премія, премія Сахарова, премія Ренодо.* Ця епонімічна словотвірна парадигма нараховує сім похідних слів від твірного слова.

Наступними за кількістю похідних є парадигми із твірними словами на позначення медичних понять, законів і релігійних об'єктів, які утворюють наступні ланцюги:

- твірне слово “синдром”: *синдром Туретта, синдром Мюнхгаузена, синдром Гіллена-Барре, синдром Кавасаки, синдром Аспергера, синдром Ундіни, синдром Дауна;*
- твірне слово “хвороба”: *хвороба Віллебранда, хвороба Паркінсона, хвороба Альцгеймера, хвороба Паркінсона;*

- твірне слово “закон”: *закон Мерфі, закон Ома, драконівські закони, закон Архімеда;*
- твірне слово “собор”: *Ісакійський собор, Володимирський собор, собор святого Юра, Михайлівський собор, собор святого Вітта.*

За кількістю складових у словотвірній парадигмі меншими є наступні пари, які складаються з двох одиниць, із твірними словами **університет** (*Єльський університет, Гарвардський університет*), **море** (*Баренцеве море, Егейське море*), **реакція** (*реакція Вассермана, реакція Манту*), **музей** (*музей Сержа Лифаря, музей мадам Тюссо*), **піраміда** (*піраміда Гізи, піраміда Хеопса*), **календар** (*Григоріанський календар, Юліанський календар*).

Інша група епонімічних словотвірних гнізд, де твірним словом виступає лексема з компонентом епонімом, у дослідженні має меншу кількість похідних, це пов'язано з тим, що у плані словотвору такі назви більш обмежені у тематичному та семантичному плані, оскільки містять позначення пов'язане з конкретною особою та її відкриттями чи діяльністю. Найбільші парадигми, з кількістю трьох похідних, становлять епонімічні найменування, де твірним словом є лексема з наступним епонімом на позначення особи:

- твірне слово з епонімом “**Дарвін**”: *в'юрки Дарвіна, гора Дарвін, арка Дарвіна;*
- твірне слово з епонімом “**Кеплер**”: *"Місія Кеплера", "Кеплерові гори", "Кеплерова доріжка";*
- твірне слово з епонімом “**Володимир**”: *Володимирський собор, Володимирська ікона, Володимирська гірка.*
- твірне слово з епонімом “**Шевченко**”: *Бульвар Шевченка, Шевченківська суд, Шевченківська премія.*
- твірне слово з епонімом “**Сталін**”: *Сталінський режим, сталінський ГУЛАГ, Сталінський терор.*

З аналізу фактичного матеріалу випливає, що досить широка кількість похідних від одного твірного слова, у складі якого можна виокремити епонімічний корінь, насамперед пов'язана з певним відсотком того, наскільки

особистість була відома у свій час чи успішна у науковій чи літературній діяльності. Щодо епоніму “Володимир”, то можуть виникнути певні труднощі з позначенням особистості, оскільки, якщо брати український контекст та історію, є багато видатних діячів з ім'ям Володимир, наприклад, Володимир Великий, Володимир Мономах тощо, від яких можна утворювати різні епонімічні найменування. Такі одиниці можна вважати прикладом епонімічної омонімії, коли у складі найменування використовується одне й те саме прізвище чи ім'я різних особистостей. На прикладі епонімічних найменувань утворених від епоніма на позначення особистості, було зафіксовано лише один приклад епонімічної омонімії, це свідчить про те, що це явище не є поширеним з-поміж досліджуваних одиниць.

Менш продуктивними для утворення похідних є наступні епоніми, які утворюють епонімічні найменування та словотвірні парадигми: антропонім Святий Андрій (*Андріївська церква, Андріївський узвіз*), Наполеон (*Наполеонівські плани, наполеонівські війни*), Соломон (*Соломонові острови, соломонове рішення*), Платон (*Платонівська школа, платонічне кохання*), Коперник (*планети Коперника, система Коперника*), Фарадей (*клітка Фарадея, станція “Фарадей”*), Архімед (*Закон Архімеда, архімедів гвинт*).

На аналізованих епонімічних найменуваннях було виокремлено приклади епонімічної синонімії. Як стверджує М. Дзюба, це явище не є досить однорідним серед епонімічних одиниць, а до вибору терміна із синонімічної пари варто підходити диференційовано [10, 14]. Щодо роботи, то на прикладі епонімічних найменувань, які походять від антропоніма, було виділено синонімічні пари: *станція “Академік Вернадський” — станція “Фарадей”* — на позначення української антарктичної станції, яка спочатку носила ім'я назване на честь дослідника Майкла Фарадея, а потім була змінена на честь українського вченого Володимира Вернадського. Також явище синонімії притамане епонімічним назвам, які виникли як журналістські okazionalizmi, наприклад *тисяча Зеленського — “Вовина” тисяча*, також зафіксовано приклади вживання назви *“ковідна” тисяча* — усі найменування мають

значення виплат, які були створені для вакцинованих громадян за підтримки Володимира Зеленського.

Наступним розглянуто епонімічні словотвірні гнізда на матеріалі епонімічних найменувань, які утворилися від епоніма власної назви. З-поміж словотвірних парадигм виокремлено наступні твірні лексеми, від яких утворилися похідні:

- твірне слово “**угоди**”: *Мінські угоди, перші мінські угоди, Харківські угоди, другі мінські угоди;*
- твірне слово “**війна**”: *Троянська війна, Афганська війна, Австро-пруська війна;*
- твірне слово “**палац**”: *Слисейський палац, Букінгемський палац;*
- твірне слово “**університет**”: *Каліфорнійський університет, Оксфордський університет, Київський університет, Каліфорнійський університет, Гарвардський університет;*
- твірне слово “**битва**”: *Полтавська битва, Конотопська битва, Хотинська битва;*
- твірне слово “**операція**”: *операція Вагнергейт, операція Вісла;*
- твірне слово “**весна**”: *Празька весна, Арабська весна.*

Найбільше похідних серед лексем загальних назв утворює слово “університет”, щодо похідних, утворених від слів з компонентом-епонімом, то знаходимо наступні словотвірні парадигми утворені від твірних слів: Хотин (*Хотинська битва — Хотинська фортеця*), Гарвард (*Гарвардський університет — Гарвардський метод тарілки*), Нормандія (*нормандський формат — нормандська четвірка*), Крим (*кримська платформа - кримський синдром*), Троя (*троянська війна — троянський кінь*), Мінськ (*мінські угоди — мінський процес — перші мінські угоди — другі мінські угоди*).

Велику кількість похідних утворено від епоніма Мінськ, що пов'язано з тим, що матеріали роботи були зосереджені на українських інтернет-виданнях, де багато інформаційних та новинних статей було присвячено саме темі мінських угод. Щодо синонімічних відносин, то можна виокремити їх на

прикладі двох епонімічних найменувань — *нормандський формат* і *нормандська четвірка*, які позначають тип зустрічей за участі чотирьох країн для певного обговорення. Також синонімічними можна вважати епонімічні одиниці — *перші мінські*, *другі мінські угоди* та *мінські угоди*, або такі найменування, як *операція Бурба* та *операція Вагнергейт*. На прикладі назв *конституція Пилипа Орлика* і *Бендерська конституція* — зафіксовано випадок епонімічної синонімії між двома типами термінів, тих що походять від імені та від географічної назви. Щодо антонімічних, омонімічних чи інших типів відношень, то на прикладах епонімічних назв, які походять від власних назв, таких одиниць не було виявлено у дослідженні.

2.2. Лексикографічний опис епонімічних найменувань

Однією із поставлених задач у роботі є визначення основних критеріїв для опрацювання епонімічних найменувань в українській мові. Розроблення словників різних типів є важливим для кодифікації мови та систематичного опису мовних одиниць. Для створення комплексної лексикографічної праці та кодифікації епонімічних термінів потрібно окреслити, як описують ці спеціальні терміни у лексикографічних працях, які критерії щодо словникової статті в інших мовах, наприклад, польській, англійській, російській, французькій тощо. М. Дзюба зазначає, що “Словник епонімічних термінів може бути вузькогалузевий чи загальнонауковий” [12]. У роботі та у виокремленні принципів варто спиратися на другий тип словника, загальнонауковий, оскільки матеріалом для дослідження стали епонімічні терміни на базі інформаційних ресурсів, проте варто розглянути і вузькогалузеві словники, присвячені епонімічним термінам в окремих царинах науки.

Раніше було згадано словник польського лексикографа В. Копалинського, який є укладачем *Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych* [61]. У вступі до видання сказано, що у словнику зафіксовано іноземні цитати, вислови, фразеологізми з Біблії, грецької та римської класики, а також із сучасної літератури; враховано власні назви з міфів, легенд, а також є точні відомості щодо історичних подій, дат [61, 5]. Наприклад, у праці зафіксоване епонімічне найменування з грецької міфології — *ахіллесова п'ята*. До терміна подається тлумачення фразеологізма, а також наступний словотвірний ланцюг — *ахіллове сухожилля* з позначкою *анатомічне*. Після тлумачення термінів подається і коротка біографічна довідка про носія епоніма, яке пов'язано з тлумаченням терміна. Окрім цього, у словнику В. Копалинського є синонімічний ряд до терміна, де це можливо, а також створено перехресні покликання між словниковими статтями.

В англійській мові укладачем лексикографічної праці присвяченої епонімам є Г. Беррі *Dictionary of medical eponyms* [50]. У словниковій статті зафіксовано назву епонімічного найменування, його тлумачення, коротка біографічна довідка про носія епоніма, а також історична довідка про наукове відкриття, якщо воно стосується назви, наприклад, як з епонімом *хвороба Альцгеймера*. Якщо епонімом виступає не антропонім, а географічна назва чи історична подія, автор надає лише коротку довідку про неї.

М. Блау уклав словник на позначення епонімічних термінів, де у першій частині зафіксував біографії людей і опис назв, які походять від цих антропонімів [38]. Словникова стаття містить заголовок — епонімічне найменування, подано його визначення, вказано від якого імені походить назва, також автор додає коротку інформацію про носія імені.

З-поміж вузькогалузевих словників, то у французькій мові видано працю присвячену епонімічним найменуванням у медичній царині — *Nomenclature des éponymes en Oto-rhino-laryngologie* [62]. Принцип такого словника побудовано на тому, що спочатку зафіксовано епонімічний термін, подано його опис, синоніми та споріднені синдроми, якщо вони існують. Також фіксується

інформація про автора епоніма, роки життя, національність, деякі біографічні та бібліографічні дані щодо нього. В українській мові поки що немає повної лексикографічної праці присвяченої опису епонімів для загального вжитку, проте є доробки окремих дослідників щодо конкретних галузей, наприклад, “Епоніми симптомів, синдромів і хвороб внутрішніх органів” за редакцією О. Абрагамовича [1]. На відміну від інших згаданих праць, ця систематизація епонімів містить впорядкування за системами організму, а сама стаття про епонім містить лише тлумачення певного симптому та синонім до нього. Недоліком такої роботи можна вважати відсутність будь-якої інформації про особистість, яка є носієм епоніма, оскільки втрачається зв'язок між терміном та його походженням. М. Дзюба пише про те, що може виникнути непорозуміння у користувача словника, у разі епонімічної омонімії [12].

Щодо лексикографічного опрацювання епонімів, варто зазначити також, як вони фіксуються у тлумачних словниках. У Словнику української мови в 11 томах бачимо, наприклад, епонімічне найменування *Нобелівська премія*. Словникова стаття містить лише дефініцію терміна, а також покликання на епонім: “Міжнародна премія, що присуджується щорічно за найважливіші дослідження, відкриття в науці, успіхи в літературі і т. ін. за рахунок процентів на капітал, заповіданий для цієї мети шведським підприємцем А. Нобелем” [СУМ, Т. V., 432]. Проте не в усіх словникових статтях присвячених словосполученням, які містять компонент-епонім, вказується від якого власного імені він походить. До визначення також подано ілюстрацію вживання.

Врахувавши принципи систематизації епонімів у кількох мовах на прикладах загальних і вузькогалузевих праць, було сформовано рекомендації щодо принципів кодифікації загального словника епонімічних найменувань в українській мові. Майбутній словник варто укладати за алфавітно-гніздовим принципом, оскільки за таким принципом будуються термінологічні словники, а також епоніми здатні утворювати епонімічні словотвірні гнізда, наприклад, *соломонове рішення* — *Соломонові острови*. В. Дубічинський вважає такий

принцип одним із продуктивних у лексикографічній (термінологічній) практиці [13, 94]. Ідеографічний спосіб класифікації термінів за темами теж може бути доцільний, врахувавши те, що у загальному словнику будуть зібрані епонімічні терміни із різних галузей, проте такий спосіб є менш зручним для використання.

Для початку словникова стаття, яка має починатися з нового абзацу, матиме заголовок — власне епонімічний термін, до якого має бути подана дефініція. Усі слова у заголовку словникової статті мають писатися з наголосом. Під терміном *дефініція* мається на увазі «розгорнуте визначення поняття за допомогою певним чином побудованого речення» [3, 75]. Щодо вимог до дефініції, то їх виокремили Л. Мацько та Г. Денискіна, наприклад, вони мають вказувати на рід явищ, до яких належить поняття та мають перелічити головні ознаки, якими явище відрізняється від інших явищ того ж роду [24, 73]. Оскільки дефініція — це одна з головних частин словникової статті, вона має бути подана згідно з лексичними та граматичними правилами мови, а також надавати вичерпну інформацію щодо поняття.

У загальному словнику епонімів після заголовку можна подати ремарку у круглих дужках, вказуючи до якої сфери вживання чи галузі науки найчастіше належить епонім, наприклад: *хвороба Альцгеймера* — медицина, *маятник Фуко* — фізика, *теорема Піфагора* — математика, проте це не є обов'язковим. Після тексту дефініції поняття варто зазначити епонім від якого утворилося найменування — це може бути антропонім, топонім, міфонім тощо, з поданою до них короткою біографічною чи історичною довідкою. Якщо епонімом виступає особистість, то варто зазначити роки життя, національність, коротко охарактеризувати наукові відкриття чи важливі факти з біографії. У випадку, якщо епонімом є топонім, міфонім чи інша загальна назва, варто подати короткий енциклопедичний опис. Словникова стаття може завершуватися поданням ілюстративного матеріалу, як функціонує епонімічне найменування у літературній мові, це може сформовано на прикладі літературних творів або

матеріалі інтернет-видань. Текст майбутнього словника має відповідати нормам чинного правопису української мови.

Висновки до розділу 2

1. У роботі було розроблено тематичні групи для розкриття семантичної спільності досліджуваних елементів (*географічні назви, фізичні та математичні терміни, назви архітектурних та історичних об'єктів, назви військових об'єктів та зброї, назви вулиць, назви кулінарії, назви історичних подій та документів, назви літературних та наукових творів, назви премій та нагород, назви хвороб, симптомів, реакцій, назви пов'язані з політичною діяльністю, назви навчальних, дослідних та наукових установ, назви посад, релігійний станів, сталі вирази*).
2. Найбільшими за кількістю віднесених одиниць є епонімічні найменування на позначення назв хвороб, симптомів, а також група на позначення фізичних та математичних термінів.

3. Фактичний матеріал, який було зібрано, було поділено на два типи: перший — словотвірні гнізда, де твірним словом виступає іменник на позначення загальної назви, другий тип — де твірним словом є лексема, у складі якої було виокремлено епонім.
4. На досліджуваному матеріалі було з'ясовано, які лексеми є найбільш продуктивними для створення епонімічної словотвірної парадигми. На прикладі епонімічних найменувань, які походять від імені чи прізвища, було виокремлено та описано явища епонімічної синонімії та омонімії, хоча ці явища не є однорідними серед епонімічних одиниць. Щодо антонімічних, омонімічних чи інших типів відношень, то на прикладах епонімічних назв, які походять від від топоніма, гідроніма, міфоніма, етроніма чи бібліоніма, таких одиниць не було виявлено у дослідженні.
5. Було зроблено опис принципів кодифікації загальнонаукових та вузькогалузевих лексикографічних праць присвячених систематизації епонімів у англійській, польській, французькій та російській мовах, а також вироблено рекомендації щодо укладання словника епонімів в українській мові.
6. Словник епонімічних термінів варто укладати за алфавітно-гніздовим принципом; словникова стаття має починатися з нового абзацу та мати заголовок — власне епонімічний термін, до якого має бути подана дефініція. Після тексту дефініції варто зазначити епонім від якого утворилося найменування та подати його короткий енциклопедичний опис. Словникова стаття може завершуватися поданням ілюстративного матеріалу, а текст має відповідати нормам чинного правопису української мови.

РОЗДІЛ 3. СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЕПОНІМІВ, УТВОРЕНИХ ВІД ІМЕН ТА ПРИЗВИЩ

3.1. Особливості форми вираження епонімічних одиниць, утворених від імен та прізвищ

Аналіз 300 дво-, трьох- і більше компонентних епонімічних термінів, дозволив здійснити їх розподіл на два типи термінологічних одиниць — утворення від імен та прізвищ та похідні від топоніма, гідроніма, міфоніма, етроніма чи біблїоніма, які стали джерелом для найменування цих словосполучень. Загалом, за чисельністю перша група, що складає 218 одиниць, виявилася найчисельнішою. Прикладами таких епонімів є: *Нобелівська премія, таблиця Менделєєва, Архімедів гвинт, Ейфелева вежа* та інші.

3.2. Епоніми, утворені від імен та прізвищ, за кількістю компонентів

За кількістю компонентів найбільшу частину становлять епонімічні терміни, які складаються з двох компонентів, один із яких є епонімом.

- 1) двокомпонентні — *словник Вебстера, літопис Самовидця, Єлизаветинська епоха, авгієві стайні, закон Мерфі;*
- 2) трикомпонентні — *музей мадам Тюссо, справа Василя Стуса, посмішка Мони Лізи;*
- 3) чотирикомпонентні — *Національний заповідник “Софія Київська”, ліцей імені Івана Пулюя;*
- 4) шестикомпонентні — *Львівська національна галерея мистецтв імені Возницького.*

У кількісному складі така загальна кількість компонентів:

- двокомпонентні: 194 одиниці
- трикомпонентні: 20 одиниць
- чотирикомпонентні: 2 одиниці
- шестикомпонентні: 2 одиниці

У відсотковому співвідношенні це можна зобразити наступним чином:

- двокомпонентні: 89%
- трикомпонентні: 9%
- чотирикомпонентні: пр. 1%
- шестикомпонентні: пр. 1%

Така репрезентація результатів і висока кількість саме двокомпонентних найменувань пов'язана з їхньою простішою схемою утворення та використання у мові. Також можна побачити, що більшість наукових термінів та фразеологізмів мають двокомпонентну будову, у той час, як найменування із більшою кількістю компонентів мають функцію називання за типом імені, названий на честь когось, наприклад, *ліцей імені Івана Пулюя, Інститут*

рукописів НБУ імені В. Вернадського, Національний заповідник «Софія Київська».

3.3. Морфологічні властивості компонентів епонімів, утворених від імен та прізвищ

Щодо категорії числа, то більшість епонімічних найменувань мають форми однини (*коктейль Молотова, Мартенівська піч, шапка Мономаха*), проте можна спостерігати деякі випадки вживання таких одиниць у формі множини (*Наполеонівські війни — Наполеонівська війна*), і є одиниці, які і в називному відмінку мають форму множини. тобто *pluralia tantum* (*Потьомкінські сходи, числа Фібоначчі*).

У кількісному вираженні це має наступний вигляд:

- категорія однини: 198 одиниць
- категорія множини: 20 одиниць

У відсотковому співвідношенні:

- категорія однини: 90%
- категорія множини: 10%

Якщо співвідносити епонімічні найменування за категорію числа та кількісною категорією, то можна побачити наступне: більшість складних епонімічних найменувань, тобто ті, які складаються з чотирьох або шести компонентів, у роботі репрезентовано лише у формі однини. Єдиний випадок вживання множини є лише на трикомпонентній одиниці — *зірки Вольфа-Райє*. Отже, переважна кількість епонімічних термінів у формі множини належить двокомпонентним епонімічним найменуванням. Серед 194 двокомпонентних одиниць — 19 у формі множини, а 175 одиниць — у формі однини. З-поміж тих одиниць, які вживаються у *pluralia tantum*, зафіксовано лише 4, наприклад, *Потьомкінські сходи* чи *грудки Біша*. Інші одиниці належать до категорії однини, від яких, переважно, можна утворити також і форму множини.

Для кращого та більш конкретного аналізу епонімічних найменувань за категорією роду варто зосередити увагу на двокомпонентних одиницях, оскільки їх найбільше. Отже, проаналізувавши фактичний матеріал, було виокремлено наступні типи співвідношень у двокомпонентних епонімічних найменуваннях:

- жіночий рід + жіночий рід: 36 одиниць
- жіночий рід + чоловічий рід: 38 одиниць
- середній рід + середній рід: 8 одиниць
- середній рід + чоловічий рід: 1 одиниця
- чоловічий рід + жіночий рід: 8 одиниць
- чоловічий рід + чоловічий рід: 83 одиниці

У відсотковому співвідношенні:

- жіночий рід + жіночий рід: 20,6%
- жіночий рід + чоловічий рід: 21,8%
- середній рід + середній рід: 4,5%
- середній рід + чоловічий рід: 0,6%
- чоловічий рід + жіночий рід: 4,5%
- чоловічий рід + чоловічий рід: 47,8%

Як можна побачити із результатів, в епонімах найчастіше поєднуються компоненти із морфологічними показниками чоловічий рід + чоловічий рід. Це може бути пов'язано з тим, що у багатьох епонімічних найменуваннях є можливість виділити головне та підрядне слово, де головне слово своєю родовою категорією підпорядковує залежне. Також фіксується випадок поєднання іменника в однині чоловічого роду та іменника у множині — *музей Ханенків*.

Щодо інших епонімів, тобто три- чотири-, шестикомпонентних, недоречно аналізувати такі одиниці з погляду цієї граматичної категорії, оскільки рід насамперед притаманний іменникам, а у епонімічних найменуваннях з кількома компонентами є поєднання різних частин мови.

На матеріалі епонімічних одиниць, було зроблено аналіз за частиномовною належністю. Найчастотнішою частиномовною формою є наступні структури:

Двокомпонентні:

- іменник + іменник: 105 одиниць, 54%
- прикметник + іменник: 87 одиниць, 44%
- іменник + прикметник: 2 одиниці, 2%

Трикомпонентні епонімічні найменування представлено чотирма окремими схемами. Найбільш продуктивною, яка зустрічається у досліджуваних одиницях 17 разів, пов'язана із поєднанням іменників, наприклад: іменник од. у Н.в. + два іменника од. у Р.в.

Меншою кількістю представлені наступні поєднання іменника у множині у називному відмінку з іменником однини у називному відмінку, наприклад, зірки *Вольфа-Райє*. Епонімічну назву *Книга рекордів Гіннеса* можна зобразити наступним чином:

- Ім. од. жіноч.р. у Н.в. + ім. множ. у Р.в. + ім. од. чоловіч.р. у Р.в.

Також у трикомпонентних найменуваннях, що містять компонент-епонім, було зафіксовано такі випадки поєднання у схемах:

- прикметник + прикметник + іменник у Н.в.
- числівник + іменник + іменник у Н.в.
- іменник + частка + іменник у Н.в.

Чотирикомпонентні епонімічні найменування представлені у роботі лише двома прикладами, які мають наступні структурні схеми:

- Ім. од. чоловіч.р. у Н.в. + ім. од. чоловіч.р. у Р.в. + ім. од. чоловіч.р. у Р.в. + ім. од. чоловіч.р. у Р.в.
- Прикм. од. чоловіч.р. у Н.в. + ім. од. чоловіч.р. у Н.в. + ім. од. жіноч.р. у Н.в. + прикм. од. жіноч.р. у Н.в.

У роботі є лише два приклади шестикомпонентних епонімічних найменувань, тому у них наступна форма вираження:

- Ім. од. чол.р. у Н.в. + ім. мн. у Р.в. + аббревіатура НБУ + ім. од. с.р. у Р.в. + ім. од. чол. р. у Р.в. + ім. од. чол.р. у Р.в.
- Прикм.од. жін.р. у Н.в. + прикм. од. жін. р. у Н.в. + ім. од.жін.р. у Н.в. + ім. мн. у Р.в. + ім. од. с.р. у Р.в. + ім. од. чол.р. у Р.в

На основі поданих результатів було зроблено висновок, що найчастотнішою структурною формою творення епонімічних найменувань, у складі яких є прізвище чи ім'я епоніма, є двокомпонентне утворення іменника в однині чоловічого роду у називному відмінку та іменника чоловічого роду однини у родовому відмінку.

3.4. Словотвірний аналіз епонімічних найменувань, утворених від імен та прізвищ

Щодо синтаксичного аспекту аналізованих одиниць, то дослідники виокремлюють різні структурні типи епонімічних одиниць, наприклад, О. Ковальчук виділяє лише 3 типи (епоніми-слова, епоніми-композиції та епоніми-словосполучення) [19]. Натомість англійський дослідник МакАртур цілих 6 — прості епоніми, епоніми утворені суфіксальним способом, складанням основ, усічення, поєднання з присвійним відмінком та бленди [63].

Переважно структура епонімічних термінів складається з кореня та афіксу, де до кореня приєднується афікс — суфікс, хоча також можливі випадки додавання і префікса, і суфікса. Наприклад, зафіксовано епонім *Антигітлерівська коаліція*, де найменування утворено префіксально-суфіксальним способом від власної назви, до кореня додається префікс *анти-* та суфікс *-івськ-*, проте така форма творення не є продуктивною у дослідженні матеріалів інтернет-видань.

В усталеному сполученні, що складається із двох компонентів, один є похідним від імені або прізвища. Цей компонент може утворюватися різними способами, найпродуктивнішим із яких виявляється суфіксація. З-поміж прикладів епонімічних найменувань, найпродуктивнішою групою є терміни з

суфіксом *-ськ-*, тобто модель такої структури матиме наступний вигляд: “епонім + суфікс *-ськ-* + іменник”. Приклади такої моделі: *Григоріанський календар, Османська імперія, Валувський циркуляр, Сікстинська капела, Гагарінське плато, Володимирський собор* тощо. Така модель творення характерна не для певної конкретної групи назв чи ознак, а для широкого спектру тематичних груп. Щодо епонімічних найменувань, які у складі мають термін-епонім, до якого додається суфікс *-івськ-*, форма якого теж досить поширена у роботі, бачимо: *Наполеонівські війни, Шевченківський суд, Лаканівський психоаналіз, платонівська школа, езонівська мова* тощо. М. Дзюба пише про те, що така модель творення за допомогою суфікса *-івськ-* свідчить про подальший розвиток семантики мовних одиниць цього структурного типу [10, 12].

З-поміж інших прикладів афіксального творення, є можливість виокремити наступні суфікси, серед яких можна виділити суфікс *-ов-*, оскільки він належить також до одних з найбільш продуктивних суфіксів для творення епонімічних найменувань:

1. *-н -*: *дизельний двигун*;
2. *-ов-*: *піррова перемога, адамове яблуко, Кеплерова доріжка, геростратові вчинки, прокрустове ложе*;
3. *-ів/ів-*: *дамоклів меч, Гордіїв вузол*;
4. *-ова-*: *Сізіфова праця*;

З поданого вище аналізу, можна зробити висновок про те, що модель творення, де до кореня-епоніма додається певний афікс, у роботі — це суфікс, найбільш характерний для двокомпонентних епонімічних найменувань, де одна лексема — прикметник, у корені якого можна виокремити епонім, а друга лексема — іменник загальної назви. Загалом, таких моделей у роботі нараховано приблизно 90 одиниць, що свідчить про досить продуктивну модель творення найменувань в українській мові.

Іншу групу займають епонімічні найменування, утворені не афіксальним способом, де поєднується прикметник з іменником. Таких одиниць нараховано

майже 130 одиниць, що свідчить про більш продуктивний характер творення, у порівнянні з афіксальним. Це епонімічні найменування на кшталт — *хвороба Паркінсона, кіт Шредінгера, коктейль Молотова, градус Цельсія, душ Шарко тощо*. Така форма найменування досить проста та стисла в утворенні: до іменника загальної назви додається іменник-епонім у його кореневому вигляді.

М. Дзюба у своїй роботі пише про те, що вищезгаданий тип творення найменування хоч і є простим та стислим, він не є досить продуктивним саме для українського творення термінів [10, 10]. У роботі такий тип творення поширений. Це може бути пов'язано з тим, що такі найменування загалом походять з інших мов, тобто не є українськими, хоча у роботі є приклади українського походження, відсоток яких значно менший, у порівнянні із запозиченими найменування наприклад, *завод Антонова, шапка Мономаха, міст Патона, бульвар Шевченка*.

Запозичені найменування пов'язані з науковими царинами, як, наприклад, *набряк Квінке, синдром Аспергера* — медичні терміни, *маятник Фуко, закон Ома* — фізичні терміни, *гора Дарвін, протока Дрейка* — географічні назви. Щодо найменувань українського походження, то це, зазвичай, найменування на позначення архітектурних об'єктів, історичних подій, предметів, назви вулиць тощо. У цьому випадку варто погодитися з М. Дзюбою, що такий метод творення не є продуктивним у науковій термінології на базі української мови, що, можливо, пов'язано з недостатнім розвитком наукових досліджень в Україні, якими би можна було послуговуватися на світовому рівні, оскільки запозичення, які ми продемонстрували з інших мов, найчастіше перекладаються різними мовами однаковим способом.

Також, оскільки джерелом для роботи були саме матеріали інтернет-видань, відсоток таких найменувань може бути набагато вищим у порівнянні з матеріалами наукових підручників, літератури, словників, якими саме послуговувалася М. Дзюба для власного наукового дослідження.

Менш частотною моделлю для творення найменувань є сполучення двох власних назв: *синдром Гіллена-Барре* — медицина, *пакт Молотова-*

Ріббентрона — історичний документ, *зірки Вольфа-Райє* — астрономія. Тобто модель: іменник загальної назви + два іменники власної назви у Р.в.

Можливе поєднання не лише двох прізвищ-епонімів, але й трьох чи чотирьох, хоча тема називання термінів лише використовуючи одне прізвище як кореневий епонім, досі є приводом дискусій навіть для іноземних дослідників. Головною причиною непорозуміння і недоцільністю вживання епонімічних найменувань, наприклад, у медицині, є те, що над науковим відкриттям зазвичай працює наукова група, яка передбачає певну кількість вчених, а саме відкриття натомість носить назву лише одного вченого, у кращому випадку — двох науковців.

Окрім поєднання кількох прізвищ у складі кореневого епоніма, у роботі зафіксовано випадки епонімічних найменувань, які також містять у складі аббревіатури. Наприклад, *КНУ імені Шевченка* (КНУ — *Київський національний університет*), *КПІ імені Сікорського* (КПІ — *Київський політехнічний інститут*), *Інститут рукописів НБУ імені В.Вернадського* (НБУ — *Національна бібліотека України*). Але, як можна побачити із зазначених прикладів, аббревіатура у складі найменування не стосується безпосередньо власної назви епоніма, а виступає лише як одна із простих частин найменування. Також аббревіатура у складі характерна, за даними фактичного матеріалу, для складних називань, тобто у роботі немає прикладів поєднань двоструктурних найменувань, де одна з частин — епонім, а інша — аббревіатура. Щодо тематичної групи епонімічних найменувань, у складі яких є аббревіатура, то можна зазначити, що це властиво для найменувань не запозичених з інших мов, а саме для українських, які позначають назву освітніх та наукових установ. Щодо продуктивності, то цей тип найменування є не досить поширеним, а характерним саме для називання певних установ.

Висновки до розділу 3

1. На основі дослідження 300 дво-, трьох- і більше компонентних епонімічних термінів, вдалося з'ясувати, що група епонімічних одиниць, які мають у своєму складі епонім, утворений від імен та прізвищ, за чисельністю становлять найбільшу частину з усіх аналізованих термінів.

У роботі кількість таких термінів становить — 218 одиниць (*Нобелівська премія, Архімедів гвинт, Ейфелева вежа* тощо).

2. За кількістю компонентів найбільшу частину становлять епонімічні терміни, які складаються з двох компонентів, один із яких є епонім, проте також є трикомпонентні, чотирикомпонентні та шестикомпонентні найменування.
3. Щодо граматичних категорій, було з'ясовано, що більшість епонімічних найменувань має форми однини, а за морфологічними показниками, найчастішим є поєднання іменників у чоловічому роді.
4. На основі результатів було зроблено висновок, що найбільш частотною структурною формою творення епонімічних найменувань у складі яких є прізвище чи ім'я епоніма є двокомпонентне утворення іменника од. чол.р. у Н.в. і іменника чол.р. од. у Р.в.
5. У структурно-словотвірному плані епонімічні найменування найчастіше утворені афіксальним способом. Менш продуктивним способом творення найменувань є сполучення двох власних назв.

РОЗДІЛ 4. СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЕПОНІМІЧНИХ ОДИНИЦЬ, УТВОРЕНИХ ВІД ТОПОНІМА, ГІДРОНІМА, МІФОНІМА, ЕТНОНІМА ЧИ БІБЛІОНІМА

4.1. Особливості форми вираження епонімічних одиниць утворених від топоніма, гідроніма, міфоніма, етроніма чи бібліоніма

З фактичного матеріалу випливає, що одиниць, утворених від власної назви, тобто топоніма, гідроніма, міфоніма, етроніма чи бібліоніма, нараховується 75. Прикладами можуть слугувати наступні найменування: *Мінські угоди, Букінгемський палац, Троянський кінь, Харківські угоди* тощо.

Такі найменування становлять меншість у порівнянні із першим типом епонімічних найменувань, які містять у складі епонім — ім'я особистості. З наведених вище прикладів можна спостерігати, що такі назви з'являються переважно на позначення історичних битв (*Хотинська битва, Полтавська битва, Конотопська битва*), навчальних закладів та установ (*Гарвардський університет, Острозька академія*), історичні документи (*Будапештський меморандум*) та на позначення інших реалій, не пов'язаних з науковими відкриттями чи науками, наприклад, так тісно, як епонімічні найменування, які утворені від імені чи прізвища. Проте така думка буде хибною, оскільки у роботі зафіксовано приклади наукових термінів, у більшості випадків медичні, які мають у складі епоніма не ім'я науковця, який пов'язаний із цим науковим відкриттям. Прикладами таких термінів є наступні назви: *гаванський синдром, кримський синдром, стокгольмський синдром, сіамські близнюки*.

Важливим моментом при проведенні дослідження та аналізу найменувань є етимологія епонімічних термінів, оскільки може виникнути плутанина у значенні кореня-епоніма. Наприклад, у роботі не досліджено однокомпонентні епонімічні найменування. Прикладами є такі лексеми, як *дизель* (на честь винахідника Рудольфа Дизеля), *лабрадор* (на честь півострова у Північній Америці), *меценат* (походить від імені римлянина Гая Мецената, який був покровителем людей культури) тощо. Як випливає з аналізованого матеріалу, однокомпонентні терміни також можуть походити, як від імені особистості, так і від інших власних назв.

Однією з причин є те, що багато термінів та назв, які першочергово були названі на честь когось або чогось, настільки приживаються у мові та мають місце в активному словнику мовлення людей, що з часом походження слова забувається мовцями, які його використовують. Особливо це помітно у словах,

які вже мають довгу історію у лексичному запасі мови. Наприклад, при використанні лексеми *ксерокс* — назви копіювального апарату, важко згадати, що назва походить від однойменної компанії, яка почала випускати ці апарати [36]. Тому однокомпонентні епоніми-терміни важче досліджувати та навіть шукати, як матеріал для дослідження, оскільки багато лексем, які є епонімічними найменуваннями, потребують більш детального дослідження з погляду етимології для чіткої структуризації.

Проте, чи можна епонімічні терміни, які з часом втратили чітку спорідненість з епонімом, який слугував коренем для утворення терміну та які складаються лише з однієї лексеми, надалі досліджувати, вважати такими та укладати, наприклад, такі назви у словники — на це питання не є однозначної відповіді. М. Дзюба у статті на тему “Проблеми лексикографічного опрацювання епонімічних термінів” пише про те, що “вважаємо доцільною обов’язкову наявність експліцитно вираженого екстралінгвального компонента етимологічного й історичного характеру, який супроводжує епонімічні терміни в спеціальних словниках” [12]. Тобто загалом будь-які епонімічні найменування, у незалежності від їхньої структурної кількості, можна поділити на дві категорії — імпліцитні, тобто ті, де корінь-епонім слабо виражений або його виокремити досить важко, та експліцитні епонімічні терміни чи назви, де можна чітко виокремити епонім, від якого походить термін [12].

Прикладів першого типу термінів, імпліцитних, у роботі зафіксовано менше, ніж термінів другого типу. Наприклад, це досить поширене на різноманітних ресурсах — *безпілотник байрактар*. Оскільки ця назва часто з’являється у новинах та на інформаційних сайтах, стосується насамперед воєнної тематики, не відразу можна здогадатися, що в основі назви лежить епонім, а саме — прізвище турецької родини, Байрактар, яка займалась виробництвом запчастин.

Щодо другого типу, то відсоток таких найменувань вищий, оскільки такі приклади легше визначати та вносити у матеріали роботи. Прикладами можуть слугувати наступні назви: *тест Роршаха* — психологічний тест створений

Германом Роршахом, чи *кубик Рубіка*, який часто помилково називають “кубик-рубик”, що є недоцільним, оскільки назва пов'язана з винахідником цієї головоломки, а саме Ерне Рубіком. Більшість таких термінів визначити дещо простіше, ніж, наприклад, однокомпонентні, оскільки у таких сполуках здебільшого чітко можна виокремити кореневий епонім від якого утворено найменування. Наприклад, у *Нобелівська премія*, чітко вдається визначити корінь-епонім — це відзнака заснована *Альфредом Нобелем*, чи, якщо брати інший тип епонімічних найменувань, *Празька весна* — де можна чітко визначити епонім, покладений в основу найменування — місто Прага.

Проте з більш складними за структурою, ніж однокомпонентними епонімічними найменуваннями є інше питання, яке також частково пов'язане з походженням деяких термінів. У роботі назви, які були обрані на матеріалах українських інтернет-видань, було розділено на загальні дві групи, — перша група, найменування, у складі якого є епонім на позначення ім'я чи прізвища особистості, живої істоти, а інша група — де епонімом є топонім, гідронім, міфонім, етнонім чи бібліонім.

Є випадки, де чітко визначити епонім, який виступає коренем структури, досить важко, навіть знаючи точно, що він є епонімом, а отже і розподілити його до першої чи другої групи є додатковим питанням, яке виникає під час дослідження. Прикладом може слугувати історична назва навчального закладу — *Києво-Могилянська академія*. По-перше, *Києво-Могилянська* є поєднанням відразу двох типів назв, у які було розподілено найменування у роботі: частина *києво-* стосується та позначає у назві співвіднесеність навчального закладу із його розташуванням, а саме місто Київ. Друга частина *-Могилянська* — пов'язана з ім'ям засновника закладу — Петром Могилою. Отже, у назві можна виокремити відразу два епоніми — власну назву, пов'язану з географічним топонімом, та ім'я видатної особистості, на честь засновника закладу. По-друге, частку у назві *києво-* не можна віднести у загальний розряд власних назв, оскільки цей епонім у складі, можна досліджувати далі за етимологією. Назву столиці теж цілком можливо зарахувати до епонімічних назв, але

однокомпонентних, оскільки за легендою місто заснував князь Кий, від якого і походить назва *Київ*. Проте у дослідженні це не є доцільним: на прикладі назви *Києво-Могилянська академія*, вважати епонімами лише назви особистостей, як Петро Могила і князь Кий, оскільки частина *києво-* стосується насамперед географічного положення.

Щодо інших випадків такого розрізнення типів епоніма, який виступає коренем, то їх часто можна побачити на прикладах географічних назв, наприклад, міст, оскільки бувають випадки називання їх на честь відомої особистості, наприклад, Хмельницький — на честь гетьмана Богдана Хмельницького чи Івано-Франківськ — на честь Івана Франка. Якщо потім ця назва також виступає кореневим епонім у найменуванні, то це може бути прикладом епоніма, який має широкий словотвірний потенціал, оскільки від нього можна утворити певну кількість нових назв чи термінів. Наприклад, у назві *Івано-Франківський національний медичний університет*, кореневим епонімом виступатиме — топонім *Івано-Франківськ*, а не антропонім *Іван Франко*.

4.2. Кількісний склад компонентів епонів, утворених від топоніма, гідроніма, міфоніма, етроніма та бібліоніма

Щодо особливостей форм вираження епонімічних одиниць, утворених від епоніма на позначення топоніма, гідроніма тощо, то провівши необхідний аналіз найменувань та відповідні рахунки для виокремлення відсоткового співвідношення, було подано наступні результати нашого дослідження. У роботі виокремлено групи, на відміну від найменувань, які мають у складі епонім на позначення особистості, де було виділено ще додатково і четверту групу (шестикомпонентні):

- двокомпонентні;
- трикомпонентні;
- чотирикомпонентні.

За кількістю компонентів найбільше найменувань складаються лише з двох лексем, яких у роботі налічено 67 одиниць, можна пояснити тим, що це один із найлегших та лаконічних способів творення епонімічних найменувань. Вони найчастіше мають наступну модель творення — іменник чи прикметник, коренем якого є епонім + іменник загальна назва. Прикладами можуть слугувати: *Троянська війна, Віфлеємська зірка, гаванський синдром, Стамбульська конвенція, Віндзорський замок.*

Наступними за кількістю йдуть епонімічні найменування, які мають три структурні компоненти, проте варто зауважити, що різниця між двокомпонентними і трикомпонентними термінами досить відчутна, оскільки других у роботі нараховано лише 7 одиниць, а перших — 67. Це такі найменування, як — *Пекінський національний стадіон, Перші мінські угоди, Гарвардський метод тарілки, Лондонська школа економіки* тощо.

Найменування створені для позначення певних установ, тому і відсоток таких назв у роботі та у матеріалах інтернет-видань зазвичай нижчий, оскільки вони не позначають наукові терміни чи явища.

Щодо більш складних епонімічних назв, то у роботі зафіксовано лише один приклад — це чотирикомпонентна назва — *музей “Поле Полтавської битви”*. Ця модель має найменшу продуктивність щодо інших найменувань за кількістю компонентів, оскільки є досить важкою для творення і використовується зазвичай для називання певних устав. У науковій термінології, можливо, таких випадків є більша кількість. У загальному вигляді аналіз епонімічних найменувань матиме наступний вигляд:

- Двокомпонентні: 67 одиниць
- Трикомпонентні: 7 одиниць
- Чотирикомпонентні: 1 одиниця

У відсотковому співвідношенні:

- Двокомпонентні: 89%
- Трикомпонентні: 9%
- Чотирикомпонентні: 2%

4.3. Морфологічні властивості компонентів епонімів, утворених від топоніма, гідроніма, міфоніма, етроніма чи біблїоніма

Більшість, а саме 67 одиниць — мають епонімічні найменування в однині. Це такі приклади, як *Острозька академія, кримський синдром, операція “Вісла”, Конотопська битва, Емський указ* тощо. Категорія множини представлена 8 одиницями у роботі — *Харківські угоди, Олімпійські ігри, Віденські конвенції, сіамські близнюки, Кентерберійські оповідання* тощо.

- Однини: 67 одиниць
- Множина: 8 одиниць

У відсотках категорія однини становить 89%, а множини — 11%.

Зафіксовано і приклади множини у трикомпонентних структурах, наприклад — *перші мінські угоди*. Щодо форми вираження категорії числа, то є приклади вживання назв, які вживаються лише в однині, тобто *singularia tantum*, наприклад — *Троянський кінь, кінотеатр “Україна”, готель “Дніпро”, Оксфордський університет*. Також щодо категорії множини є випадки вживання *pluralia tantum*, наприклад — *Олімпійські ігри*.

Щодо категорії роду, то, як було зазначено у третьому розділі, цю категорію було виокремлено лише на двокомпонентних найменуваннях, адже рід притаманний іменникам, а у епонімічних найменуваннях із кількома компонентами є поєднання різних частин мови. Отже, серед 67 одиниць двокомпонентних епонімічних найменувань, найбільшу кількість щодо категорії роду було виділено на поєднаннях іменників та прикметників чоловічого роду, а саме 30 одиниць. Це такі назви як — *Ормузький пролив, Букінгемський палац, Іловайський котел, Нюрнберзький процес, Варшавський договір*. На другому місці за кількістю одиниць посідають найменування з поєднанням лексем у жіночому роді, їх нараховується 25 одиниць — *Стамбульська конвенція, Фултонська промова, Афганська війна, Полтавська битва, Гельсінська група*. Також було виокремлено поєднання: іменник

жіночого роду + іменник чоловічого роду — *операція Вагнергейт*; прикметник середнього роду + іменник середнього роду — *спартанське виховання*; іменник чоловічого роду + іменник жіночого роду — *кінотеатр “Україна”*.

У загальному вигляді маємо наступні результати:

двокомпонентні:

- Жіночий + жіночий: 25 одиниць
- жіночий + чоловічий: 2 одиниці
- середній + середній: 2 одиниці
- чоловічий + жіночий: 2 одиниці
- чоловічий + чоловічий: 30 одиниць

У відсотковому співвідношенні: чоловічий рід + чоловічий — 49%, жіночий+жіночий — 42%, всі інші типи — по 3%.

Важливим для дослідження є особливості форми вираження епонімічних найменувань за частиномовною належністю, хоча для повного аналізу та вибудовування найбільш частотних схем творення епонімічних термінів потрібно проаналізувати усі категорії. Для цього потрібно окремо розглянути різні за кількістю компонентів епонімічні найменування. Оскільки кількість двокомпонентних епонімічних термінів у роботі переважає, вони становлять більшість також і у найменуваннях, у складі яких є епонім на позначення особистості, то найбільш показові результати можна побачити проаналізувавши саме ці одиниці.

Найчастотнішою схемою для творення епонімічних найменувань є поєднання прикметника чоловічого роду однини у називному відмінку з іменником чоловічого роду однини теж у називному відмінку. У більшості випадків тут можна говорити про певний тип зв'язку між словами, а саме узгодженням, де головне слово вимагає від залежного ті ж самі форми числа, відмінка та роду. Прикладами таких структур у роботі є наступні епонімічні найменування — *Будапештський меморандум, Київський університет, троянський кінь, стокгольмський синдром, Гаазький трибунал* тощо.

Наступною за кількістю найменувань є поєднання іменників в однині у називному відмінку, при тому що є приклади як і поєднання таких іменників у чоловічому роді, так і в жіночому, хоча кількість чоловічих все ж переважає (це також можна помітити у результатах особливостей форм вираження за категорією роду). Загалом, маємо таких 8 одиниць — *готель “Дніпро”, кінотеатр “Україна”, соус Болоньезе, програма Фулбрайта, операція “Вісла”*.

Найменш частотною формою за частиномовною належністю для двокомпонентних назв є поєднання іменника чоловічого роду в однині та прикметника чоловічого роду однини у називному відмінку. Таких випадків у роботі зафіксовано лише два — *принц Уельський* та *Папа Римський*. Така форма творення характерна лише для називання певних релігійних посад та королівських титулів, отже вона не є досить продуктивною формою для творення.

Загальні результати можна подати у наступному вигляді:

Двокомпонентні:

- прикметник чол.р. од. у Н.в. + іменник чол.р. од. у Н.в.: 57 одиниць
- іменник чол.р. — жін.р. од. у Н.в. + іменник чол.р. — жін.р. од. у Н.в.: 8 одиниць
- іменник чол.р. од. у Н.в. + прикметник чол.р. од. у Н.в.: 2 одиниці

У відсотковому співвідношенні це матиме наступний вигляд: 85% для першого типу та 12% та 3% відповідно для другого та третього типу вираження двокомпонентних найменувань.

Наступними для аналізу творення моделей епонімічних найменувань ми розглянемо трикомпонентні та чотирикомпонентні одиниці. Щодо першого типу, трикомпонентних, то у роботі є 7 назв з компонентом епонімом. Отже, зафіксовано чотири випадки творення найменувань, де поєднується два прикметника з іменником, який повторює усі граматичні форми прикметника. Дві моделі, які мають такий частиномовний склад мають форму множини, отже рід визначити не можна. Наприклад, *перші мінські угоди* та *другі мінські угоди*.

Інші дві моделі мають категорії чоловічого роду однини у називному відмінку — *Пекінський національний стадіон* та *Миргородський наказний полковник*.

Загалом за частиномовною належністю форма вираження матиме наступний вигляд;

Трикомпонетні:

- прикметник чол.р. од. у Н.в. + прикметник чол.р. од. у Н.в. + іменник чол.р. од. у Н.в.: 4 одиниці
- прикметник ч.—ж.р. од. у Н.в. + іменник ч.—ж.р. од. у Н.в.+ іменник ч.—ж.р. од. у Н.в. чи Р.в.: 3 одиниці

У відсотках це матиме наступний розподіл — 57% та 43% відповідно.

Чотирикомпонентне епонімічне найменування з компонентом у складі епонімом власної назви у роботі зафіксовано лише один раз, що говорить про низький рівень продуктивної моделі творення. Тому структурна схема для такого найменування, *музей “Поле Полтавської битви”*, матиме наступний вигляд.

Чотирикомпонетні:

- Ім. чол.р. од. в Н.в. + ім. сер.р. од. в Н.в. + прикм. жін.р. од. Р.в. + імен. жін.р. од. у Р.в.

На основі чіткого аналізу епонімічних термінів щодо особливостей форм вираження за кількістю компонентів, за категорією числа, за категорією роду та за частиномовною належністю, можна зробити висновок, що найбільш частотною структурною схемою для творення епонімічних найменувань утворених від епоніма-власної назви в українській мові на матеріалах інтернет-видань є двоконпонентне поєднання прикметника і іменника у чоловічому роді однини у називному відмінку.

4.4. Словотвірний аналіз епонімічних найменувань, утворених від топоніма, гідроніма, міфоніма, етроніма чи бібліоніма

У третьому розділі роботи при структурно-синтаксичному аналізі найменувань, у складі яких є епонім, утворений від імені чи прізвища, було з'ясовано, що найбільшу частину серед аналізованих одиниць займають епонімічні найменування, утворені афіксальним способом, сполученням прикметника та іменника. де у більшості випадків це структура таких термінів (а саме прикметника, у складі якого виокремлюємо епонім) складається з кореня та афіксу (найчастіше суфікса). Оскільки така структурна схема творення найменувань є однією з найпродуктивніших, то підтвердження цієї думки знаходимо і на прикладах одиниць, які у складі мають епонім на позначення власної назви. Якщо у третьому розділі було зафіксовано приклади приєднання до кореня афіксів, які репрезентували і префікси, і суфікси, то на прикладах аналізованих у цьому розділі є лише випадки приєднання суфіксальним способом. Наприклад: *Острозька академія, Ормузький пролив, Олімпійські ігри, Каліфорнійський університет, Англійська сіль*. Отже, можна зробити висновок, що префіксальна чи префіксально-суфіксальна форма творення не є продуктивною у роботі для найменувань, які містять у складі епонім власної назви.

Щодо суфіксального способу творення, то можна виокремити приклади найчастотнішого суфікса, який використовується для творення найменувань. Як і в попередньому розділі, було зафіксовано велику кількість назв, утворених за допомогою додавання до іменника-епоніма суфікса *-ськ-*, який перетворює його на прикметник, тобто модель цієї структури також матиме наступний вигляд: “епонім + суфікс *-ськ-* + іменник”. Прикладами такої моделі є наступні назви: *Хотинська битва, Стамбульська конвенція, Манхеттенський проект, Кримський синдром, Оксфордський університет* тощо. Щодо розповсюдження цього способу на прикладах тематичних груп, то можна помітити, що він характеризується загальним вживанням не залежно від тематики назви.

Наступним щодо частотності творення епонімічних найменувань, на прикладі епонімів на позначення особистості, був суфікс *-івськ-*, який було визначено продуктивним для способу утворення суфіксальних назв, проте на

прикладі епонімічних одиниць, які розглянуто у цьому розділі, не було помічено жодного випадку використання цього суфікса для творення, що є ознакою недостатньої продуктивності саме на матеріалах роботи. У попередньому розділі було вказано менш частотні суфікси, до яких зараховували *-н-*, *-ов-*, *-ів/їв-* та *-ова-*, проте не було знайдено жодного прикладу використання цих суфіксів для творення епонімічних одиниць на базі епоніма власної назви, що може бути пов'язано з тим, що ці суфікси характерні для утворення прикметників саме на основі позначення імен та прізвищ.

Отже, на основі поданого аналізу, зроблено перший висновок, що для епонімічних найменувань, які у складі мають епонім на позначення власної назви, який утворений за схемою: поєднання прикметника у складі якого є епонім та іменника загальної назви, прикметник утворюється суфіксальним способом за допомогою суфікса *-ськ-*. Варто зазначити, що така модель характерна у першу чергу для двокomпонентних одиниць, щодо трьохкомпонентних, то було помічено вживання того ж самого суфікса *-ськ-*, але у епонімічних найменуваннях цієї структури маємо додатковий іменник загальної назви, прикметник, або, у окремих випадках, числівники. Наприклад: *Пекінський національний стадіон*, *Лондонська школа економіки*, *перші мінські угоди*, *Гарвардський метод тарілки* тощо. Отже, цей суфікс для творення найменувань властивий для будь-яких за кількісним складом епонімічним одиницям.

Інша модель творення найменувань у роботі — це поєднання іменника з іменником, де один із них містить компонент-епонім. Загалом, беручи до уваги, що кількість епонімічних одиниць зі складом епоніма на позначення власної назви менша, ніж наприклад, епонімів на позначення особистості, то модель творення на базі поєднань іменників займає досить невеликий коефіцієнт серед одиниць, які було досліджено у цьому розділі. Було нараховано таких лише 7 одиниць, що становить загалом 9% від загальної кількості одиниць. Прикладами є наступні одиниці: *операція Вісла*, *безпілотник Байрактар*, *готель “Дніпро”*, *кінотеатр “Україна”* тощо. Тут варто погодитися з тезою

М. Дзюби про те, що така модель творення не є занадто продуктивною для української термінології, хоча було з'ясовано, що і для більш загальних назв такий тип не вирізняється високим показником утворення.

Щодо моделі для творення найменувань, де є сполучення двох власних назв, то ми маємо наступні приклади — *Австро-пруська війна*, *Києво-Печерська лавра* та *Києво-Могилянська академія*. Щодо інших моделей творення, які виокремлено у попередньому розділі, наприклад, епонімічні найменування зі складом у назві аббревіатури, то на аналізі одиниць, таких прикладів не було виявлено.

Висновки до розділу 4

1. Одиниць, утворених від епоніма на базі топоніма, гідроніма, міфоніма, етроніма чи бібліоніма, у роботі нараховано 75. Це епонімічні найменування та терміни, які походять від географічної назви, історичної події тощо (*Мінські угоди, Троянський кінь, Харківські угоди*).
2. Найпоширенішими у роботі є назви на позначення історичних битв (*Хотинська битва, Полтавська битва*), навчальних закладів та установ (*Гарвардський університет, Острозька академія*), історичні документи (*Будапештський меморандум*).
3. Епонімічні найменування поділяються на дві категорії — імпліцитні, де корінь-епонім слабо виражений або його виокремити важко, та експліцитні, де можна чітко виокремити епонім, від якого походить термін.
4. За аналізом особливостей форм вираження було з'ясовано, що найпродуктивнішою схемою для творення епонімічних найменувань утворених від епоніма-власної назви в українській мові є двокомпонентне поєднання прикметника і іменника у чоловічому роді однини у називному відмінку.
5. Щодо способу творення найменувань, найпродуктивнішим є суфіксальний, де до епоніма додається суфікс *-ськ-*. Інша модель творення, яка зустрічається у роботі, — це поєднання іменника з іменником, де один з них містить компонент-епонім.

ВИСНОВКИ

Ономастика української мови залишається актуальною сферою дослідження багатьох науковці та, незважаючи на це, багато питань в ономастиці залишаються дискусійними та нерозв'язаними, що було показано у роботі на прикладі епонімів та епонімічних найменувань. Відповідно, це впливає на лексикографічне опрацювання досліджуваних одиниць, їхньої систематизації та кодифікації. Словник епонімів української мови зможе допомогти заповнити прогалини між епонімом, яке стало джерелом для створення словосполучення та його номінацією, а також навести короткі відомості про епонім. Хоча епонімічні найменування можна досліджувати окремо у різних царинах науки, матеріалом для роботи стали епонімічні одиниці, які зустрічаються у популярних українських інформаційних інтернет-виданнях.

Оскільки серед дослідників немає чіткого визначення щодо статусу епонімів, у роботі було зроблено опис вузького та широкого розуміння до визначення поняття епонім. Вузьке розуміння передбачає наступне: епонім — це лексема, що утворена від власного імені. Це визначення підтримує В. Лейчик та Г. Беженар. Широке розуміння поняття передбачає, що епонім це власна назва, яка стала основою для творення найменування з новим значенням [11, 55]. Цього підходу дотримуються М. Дзюба та М. Торчинський. У роботі було дотримано широкого розуміння поняття епонім, тому епонімічні одиниці розподілено на дві категорії: перша група — епонімічні найменування, які місять компонент-епонім, утворений від імен та прізвищ, тобто антропонім; друга група — епонімічна назви, базою для утворення яких стали топоніми, гідроніми, міфоніми, етроніми чи бібліоніми.

Оскільки у мовознавстві досі немає закріпленого термінологічного статусу щодо епонімів, дослідники виокремлюють такі назви: *епоніми*, *епонімічні терміни*, *епонімічні найменування*, *номенклатурні найменування* або *номени*, *епоніми-оніми*. Проте у роботі було з'ясовано, що ліпше послуговуватися лише трьома термінами для проведення дослідження —

власне *епонім*, *епонімічний термін* та *епонімічне найменування*. Щодо статусу епонімічних найменувань, то було з'ясовано, що вони відповідають основним вимогам на визначення терміна.

Окремо було розглянуто питання щодо диференціації терміна і номена. Оскільки номен називають одиничне конкретне поняття, а терміни узагальнене абстрактне, то у роботі було висунуто думку, що ці поняття потрібно розрізняти, до того ж, ці поняття можна протиставляти одне одному за значенням, специфікою вживання, функціями тощо. Загалом, у першому розділі вдалося осмислити зміст поняття “епонім”, охарактеризувати широкий та вузький підхід до вивчення, з'ясувати відмінності між поняттями “епонім”, “епонімічний термін”, “термін” та “номен”, а також термінологічний статус епонімів.

Одними із завдань роботи, було зробити структурно-семантичний та словотвірний аналіз епонімічних термінів, тому на основі дослідження 300 дво-, трьох- і більше компонентних епонімічних термінів, вдалося з'ясувати, що група епонімічних одиниць, які мають у своєму складі епонім, утворений від імені та прізвища, за чисельністю становлять найбільшу частину з усіх аналізованих термінів. У роботі було нараховано таких 218 одиниць. За кількісним складом їх було поділено на двокомпонентні, трикомпонентні, чотирикомпонентні та шестикомпонентні найменування. На основі загального структурно-семантичного дослідження, було зроблено висновок, що найбільш частотною структурною формою творення епонімічних найменувань у складі яких є прізвище чи ім'я епоніма є двокомпонентне утворення іменника однини чоловічого роду у називному відмінку та іменника однини чоловічого роду у родовому відмінку.

Щодо другого типу одиниць, утворених від топоніма, гідроніма, міфоніма, етроніма чи бібліоніма, у роботі їх було нараховано 75. Найчастотнішими були назви на позначення історичних битв, навчальних закладів та установ, історичні документи. За аналізом особливостей форм вираження було з'ясовано, що найпродуктивнішою схемою для творення

епонімічних найменувань утворених від епоніма-власної назви є двокомпонентне поєднання прикметника і іменника у чоловічому роді однини у називному відмінку. Також у роботі було з'ясовано, що для обох типів досліджуваних одиниць, найпродуктивнішим способом творення є афіксальний спосіб.

У роботі було розроблено тематичні групи, за якими розподілили усі епонімічні найменування. Найбільшими за кількістю віднесених одиниць стали епонімічні найменування на позначення назв хвороб, симптомів, а також група на позначення фізичних та математичних термінів. Окремо було з'ясовано типи словотвірних гнізд та означено, які лексеми є найбільш продуктивними для утворення епонімічної словотвірної парадигми, також було описано явища епонімічної синонімії та омонімії.

Одним із головних завдань поставлених у роботі, було створення принципів кодифікації епонімічних найменувань в українській мові, тому було проаналізовано та окреслено, як описують досліджувані одиниці в лексикографічних працях інших мов та які критерії щодо словникової статті. На основі аналізу загальнонаукових та вузькогалузевих словників та довідників у польській, англійській, російській та французькій мовах, було сформовано принципи та рекомендації для майбутнього словника епонімічних найменувань в українській мові. Отже, словник варто укладати за алфавітно-гніздовим принципом і він має починатися зі словникової статті, кожна з нового абзацу, і мати заголовок — власне епонімічний термін, до якого має бути подана дефініція. Усі слова у заголовку словникової статті мають писатися з наголосом, а текст статті за чинними нормами правопису. Дефініція повинна надавати коротку, але вичерпну інформацію щодо поняття. Варто зазначити епонім, від якого утворилося найменування, з поданою короткою біографічною чи історичною довідкою. Закінчуватися словникова стаття може поданням ілюстративного матеріалу з указанням з якого джерела була взята цитата, наприклад, з літературного твору або інформаційного видання.

Отже, загалом, у роботі було зроблено спробу лексикографічного опису епонімів в українській мові. Матеріалом для аналізу стали епонімічні найменування зібрані на сайтах українських інтернет-видань, проте все ж залишається простір для подальшого дослідження епонімічних найменувань дослідниками, наприклад, зіставлення цих одиниць у різних мовах чи укладання загальнонаукового словника епонімів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрагамович О. О. Епоніми симптомів, синдромів і хвороб внутрішніх органів. Львів : ПП “Кварт”, 2005. 126 с.
2. Бекишева Е. В. Формы языковой репрезентации гносеологических категорий и клинической терминологии. Москва, 2007. 50 с.
3. Васенко Л. А., Дубічинський В. В., Кринець О. М. Фахова українська мова: навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2008. 272 с.
4. Вербич С. О. Українська ономастика: перспективи розвитку. *Українська мова*. 2010. № 3. С. 73-80.
5. Вихованець І. Р., Городенська К. Г. Теоретична морфологія української мови: Академічна граматики української мови // За ред. І. Вихованця. Київ : Унів. вид-во „Пульсари”, 2004. 400 с.
6. Вільний тлумачний словник.
URL: <http://sum.in.ua/f/>
7. Воскобойник Г. М. Лінгвістичні критерії диференціації номенів та термінів. *Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. Пам'яті академіка Леоніда Булаховського*. 2010. Вип. 12. С. 17-24.

- URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/kdsm_2010_12_6.
8. Дзюба М. М. Диференціація епонімічних термінів і номенів. *Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка» : Серія «Проблеми української термінології»*. 2010. № 676. С. 15–18.
 9. Дзюба М. М. Епонім як об'єкт термінознавства: спроба теоретичного осмислення. *Система і структура східнослов'янських мов : До 175-ліття Національного університету імені М.Драгоманова : збірник наукових праць*. Київ : Знання України, 2009. С. 108–114.
 10. Дзюба М. М. Епоніми в українській науковій термінології : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Луцьк, 2011. 22 с.
 11. Дзюба М. М. Епонімічні найменування в українській науковій термінології. *Українська мова*. 2010. № 3. С. 55-63.
 12. Дзюба М. М. Проблеми лексикографічного опрацювання епонімічних термінів. *Вісник : Серія «Проблеми української термінології»*. Львів : Національний університет «Львівська політехніка». 2012. № 733. С. 71–74. URL:<https://science.lpnu.ua/terminology/all-volumes-and-issues/visnik-no-733-2012/problemi-leksikografichnogo-oprasyuvannya>
 13. Дубичинский В. В. Теоретическая и практическая лексикография. Вена-Харьков, 1998. 160 с.
URL:<https://library.oapen.org/bitstream/id/311f5287-9ccf-4349-8ae1-ee2c1b6ce747/1002794.pdf>
 14. Зубко А. М. Українська ономастика: здобутки та проблеми. *Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики*. Київ, 2007. № 15. С. 262–281.
URL:<http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/32501/19-Zubko.pdf>
 15. Канделаки Т. Л. Семантика и мотивированность терминов. Москва : Наука, 1977. 167 с.
 16. Карпенко О. Ю. Ономастика. *Українська мова. Енциклопедія, вид. 3-є, зі змін. і доп.* Київ, 2007. С. 457.

17. Карпенко О. Ю., Тхор Н. М., Попік І. П. Проблеми сучасної ономастичної термінології. *Слов'янський збірник*. 2014. Вип. 18. С. 28-34.
URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/slzb_2014_18_6.
18. Карпіловська Є. А. Прізвище в терміні. *Українська термінологія і сучасність : зб. наук. пр.* 2007. Вип. 7. С. 59–63.
19. Ковальчук О. П. Структурно-семантичні особливості епонімів англійської та української мов : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.17. Дрогобич, 2019. 198 с.
URL: https://lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/11/dis_kovalchuk.pdf.
20. Комарова З. И. Семантическая структура специального слова и ее лексикографическое описание. Свердловск : Изд-во Уральского ун-та, 1991. 156 с.
21. Лейчик В. М. Обсуждение проблем эпонимии в современной науке.
URL: <http://surl.li/cjanr>
22. Лейчик В. М. Терминоведение: предмет, методы, структура. Изд. 3-е. Москва : Издательство ЛКИ, 2007. 256 с.
23. Лотте Д. С. Основы построения научно-технической терминологии. Вопросы теории и методики. Москва : Изд-во АН СССР, 1961. 160 с.
24. Мацько Л. І., Денискіна Г. О. Українська наукова мова (теорія і практика): навч. посіб. Тернопіль : Підручники і посібники, 2011. 272 с.
25. Мельник П. О. Уроджені та набуті синдроми в оториноларингології : епонім. слов.-довід. Чернівці : Медакадемія, 2003. 183 с.
26. Микульчик Р. Б. Дослідження епонімів в українському термінознавстві. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка"*. Проблеми української термінології. 2015. № 817. С. 41-46.
URL: <https://science.lpnu.ua/uk/terminologiya/vsi-vypusky/visnyk-no-817-2015/doslidzhennya-eponimiv-v-ukrayinskomu-terminoznavstvi>
27. Михайлова Т. А. Номени у науково-технічній сфері. *Українська термінологія і сучасність : зб. наук. праць*. Київ, 2007. Вип. VII. С. 82–86.

28. Німчук В. В. Про необхідність вивчення топоніміки у зв'язку з народними говорами. *Питання топоніміки та ономастики: Матеріали I Республ. наради з питань топоніміки та ономастики* / Відп. ред. К. К. Цілуйко. Київ, 1962. С. 45–53.
29. Овчаренко В. М. Структура і семантика науково-технічного терміна. Харків : Вид-во Харківського університету, 1968. 72 с.
30. Осадчук М. Л. Власні імена в математичних термінах. *Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка»* : Серія «Проблеми української термінології». 2002. № 453. С. 516–520.
31. Полюга Л. М. Роль української лексикографії в утвердженні національної самобутності. *Вісник Львівського ун-ту. Серія журналістики*. Львів : ЛНУ ім. І. Франка. 2003. Вип. 23. С. 144–152.
32. Пономарів О. Д. Стилїстика сучасної української мови (вид. 2000) : підручник. 3-тє вид. Тернопіль : Навч. кн. – Богдан, 2000. 248 с.
33. Продан Ю. П. Термінографія в Україні початку ХХІ столїття: проблеми, перспективи й тенденції розвитку
URL:https://shron1.chtyvo.org.ua/Prodan_Yuliia/Terminohrafiia_v_Ukraini_pochatku_XXI_stolittia_problemy_perspektyvy_i_tendentsii_rozvytku.pdf?PHPSESSID=54gvff08f0qu12159kkbseoms3
34. Романова О. О. Спеціальна лексика української мови як об'єкт лінгвістичного дослідження: термін і номен. *Термінологічний вісник*. 2011. Вип. 1. С. 55-62.
35. Сайко М. А. Переклад епонімних термінів
URL:https://shron1.chtyvo.org.ua/Saiko_Mykhailo/Pereklad_eponimnykh_terminiv.pdf
36. Словник української мови : в 11 т. К. : Наукова думка, 1970-1980.
URL:<http://sum.in.ua/>
37. Стрижак О. С. За ґрунтовність топонімічних досліджень. *Науково-інформаційний бюлетень Архівного управління УРСР*. Київ, 1963. №3. С. 79–82.

38. Судьба эпонимов. 300 историй происхождения слов. Словарь-справочник.
URL: <https://uk.ua1lib.org/book/34444/caa49d>
39. Суперанская А. В. Апеллятив -онома // Имя нарицательное и собственное. Москва: Наука, 1978. С. 5–34.
40. Тарасова В. В. Епонімні одиниці в хімічній терміносистемі сучасних англійської та української мов. *Південний архів. Філологічні науки*. 2019. Вип. 79. С. 59-64.
URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pafn_2019_79_12.
41. Татаринов В. А. Теория терминоведения: В 3 тт. — Т. 1. Теория термина: история и современное состояние. Москва : Московский лицей, 1996. 311 с.
42. Торчинський М. М. Структура онімного простору української мови. Хмельницький : Авіст, 2008. 550 с.
URL: <http://elar.khmnu.edu.ua/jspui/handle/123456789/4383>
43. Туровська Л. В. Терміни та номени в науково-технічній сфері. *Українська термінологія і сучасність : зб. наук. праць*. Київ, 2005. Вип. VI. С. 225–229.
44. Українська мова: Словник-довідник.
URL: <http://litmisto.org.ua/?p=2548>
45. Цілуйко К. К. Перспективи дальшого розвитку української ономастики. *Повідомлення української ономастичної комісії / Відп. ред. К.К. Цілуйко*. Київ, 1967. Вип. 3. С. 3–12.
46. Швець Н. В. Співвідношення понять "термін" і "номен" (на матеріалі англійських іхтіонімів). *Психолінгвістика*. 2011. Вип. 8. С. 167-171.
URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/psling_2011_8_26.
47. Щигло Л. В. Словотвірне гніздо як макроодиниця дериваційної системи. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія*. 2014. Вип. 11(2). С. 99-101.
URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_filol_2014_11\(2\)__31](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_filol_2014_11(2)__31).

48. Яворський О. Г. 806 клінічних епонімічних синдромів із симптомним та авторським показниками. Львів : Камула, 2006. 304 с.
49. Янчура Д. Ономастичні школи в Україні. *Studia Ukrainica Posnaniensia*. 2018. Vol. VI. С. 45-52.
URL:https://bazhum.muzhp.pl/media/files/Studia_Ukrainica_Posnaniensia/Studia_Ukrainica_Posnaniensia-r2018-t6/Studia_Ukrainica_Posnaniensia-r2018-t6-s45-52/Studia_Ukrainica_Posnaniensia-r2018-t6-s45-52.pdf
50. Barry G. Dictionary of medical eponyms. Parthenon Pub. Group, 1987. 591 p.
51. Boulanger J. C. Aspects de l'interdiction dans la lexicographie française contemporaine (with an English summary). Tübingen: M. Niemeyer, 1986. 165 p.
52. Dancel M. Dictionnaire des inconnus aux noms communs. Paris : Encre, 1979. 247 p.
53. Dictionary of medical eponyms on the Web.
URL: www.whonamedit.com.
54. Diodato V. Eponyms and citations in the literature of psychology and mathematics. *Library & Information Science Research*. 1984. № 6(4). p. 383–405.
55. Douglas A. Webster's new dictionary of eponyms. New York: Simon & Schuster. Webster's New World. 1990. 238 p.
56. García-Castañón S. Diccionario de epónimos del español. Gijón: Ediciones TREA, 2001. 142 p.
57. Guz M. Eponimy w nazewnictwie roślin (próba klasyfikacji semantycznej). *Linguistica Bidgostiana*, Warszawa : BEL Studio, 2011, s. 60-70.
URL:<https://test-repozytorium.ukw.edu.pl/bitstream/handle/item/5100/Eponimy%20w%20nazewnictwie%20roslin%20proba%20klasyfikacji%20semantycznej.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
58. Hengst K. LSP Onomastics in the German Democratic Republic
URL:<https://books.google.dk/books?>

hl=ru&lr=&id=MLChUpf_66EC&oi=fnd&pg=PA317&dq=LSP+onomastic&ots=AY18CcTp5T&sig=9NRiO1HnBGbxlZZ_pHAJvzUcLcM&redir_esc=y#v=onepage&q=LSP%20onomastic&f=false

59. Jaros V. Eponimy w języku naukowym Joachima Lelewela.
URL: http://212.87.236.17:8080/Content/5635/3_Jaros_KiK_1.pdf
60. Kopaliński W. Słownik eponimów czyli wyrazów odimiennych. Warszawa : Wydawn. Nauk. PWN, 1996. 289 s.
61. Kopaliński W. Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych z almanachem.
URL: <https://www.scribd.com/document/370779431/Wladyslaw-Kopalinski-Slownik-Wyrazow-Obcych>
62. Laccourreye O., Dubreuil C., Laccourreye L. Nomenclature des éponymes en oto-rhino-laryngologie. Paris : Amplifon , 2006. 104p.
63. McArthur T. The Oxford Companion to the English Language. Oxford : Oxford University Press. 1992. 1184 p.
64. Sadowski M. Eponimy jako sposób wzbogacania leksyki.
URL: <http://www.bibliotekacyfrowa.pl/Content/42420/PDF/020.pdf>
65. Skudrzykowa A., Urban K. Mcdonaldyzacja, bigbrotheryzacja, czyli eponimy współczesne - norma ortograficzna i uzus.
URL: https://rebus.us.edu.pl/bitstream/20.500.12128/11111/1/Skudrzyk_Urban_mcdonaldyzacja_bigbrotherozacja_czyli.pdf
66. Stockwell R., Minkova D. English Words: History and Structure.
URL: https://www.researchgate.net/publication/265157851_English_Words_History_and_Structure
67. Whitworth J. A. Should eponyms be abandoned? No. British Medical Journal, 2007. V. 335(7617). P. 425.
URL: https://www.researchgate.net/publication/6078371_Should_eponyms_be_abandoned_Yes
68. Woywodt A., Matteson, E. Should eponyms be abandoned? Yes. British Medical Journal, 2007. V. 335(7617). P. 424.

URL:https://www.researchgate.net/publication/6078371_Should_eponyms_be_abandoned_Yes

ДОДАТОК 1

Словник епонімів (на матеріалі інтернет-видань)

Епонім	Паспорт	Лінк	Цитата
Авгієві стайні	"Громадське телебачення"	https://hromadske.radio/news/2021/12/06/u-kreml-i-zaiavyly-pro-avhii-ivi-stayni-u-vidnosynakh-rosii-ta-ssha	У Кремлі заявили про «авгієві стайні» у відносинах Росії та США.
Австро-пруссська війна	"Історична правда"	https://www.istpravda.com.ua/articles/2022/02/9/160901/	Поразка в Австро-прусскої війні 1866 року стала третьою (після Революційних і Наполеонівських воєн 1792–1815 років і Революції й Угорського повстання 1848–1849 років) подією, що зворушила основи габсбурзької монархії та викликала кардинальні зміни в її житті.
Автомат Калашнікова	"Європейська правда"	https://www.eurointegration.com.ua/news/2021/11/27/7130847/	Невідомий нападник відкрив вогонь по автобусу з автомата Калашнікова.
Адамове яблуко	Gazeta.ua	https://gazeta.ua/articles/health-newspaper/_adamovim-yablukom-likuyut-artrit/690457	Адамовим яблуком лікують артрит.

Азбука Морзе	"Економічна правда"	https://www.epravda.com.ua/news/2022/01/9/681249/	Zenbook 14 OLED із символами з азбуки Морзе.
Англійська сіль	"Ukr.media"	https://ukr.media/medicine/390883/	Англійська сіль має велику кількість додаткових назв.
Андріївська церква	"Громадське телебачення"	https://hromadske.ua/posts/andriyivsku-cerkvu-z-vivtorka-nareshhti-vidkryut-dlya-vidviduvachiv-restavraciya-pamyatki-trivala-z-2009-roku	Андріївську церкву з 15 грудня відкриють для відвідувачів.
Андріївський узвіз	УНІАН	https://www.unian.ua/society/u-kiyevi-znesli-chastinu-sadibi-pamyatki-na-andrijivskomu-uzvozi-novini-kiyeva-11486620.html	У Києві знесли частину садиби-пам'ятки на Андріївському узвозі.
Антигітлерівська коаліція	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/nyurnberzky-protses-yak-sudyly-natsystiv/31494530.html	І знову ж таки, це була Антигітлерівська коаліція, яка воювала і стала переможцем.
Арабська весна	"Українська правда"	https://www.pravda.com.ua/columns/2022/02/20/7324674/	Цей інцидент спровокував протести і демонстрації на Близькому Сході та у Північній Африці, які згодом отримали назву "Арабська весна".
Арка Дарвіна	"BBC news Україна"	https://www.bbc.com/ukrainian/news-57154263	На Галапагоських островах впала Арка Дарвіна.
Архів Пандори	"BBC news Україна"	https://www.bbc.com/ukrainian/features-60414434	Масштаб цих операцій став відомий завдяки великому витоку даних, що отримав назву "Архів Пандори".
Архімедів гвинт	"Mezha.media"	https://www.google.com.ua/amp/s/mezha.media/2022/02/02/kvadrokopter-iz-hvyntamy-arkhameda/amp/	Американські інженери зібрали квадрокоптер із гвинтами Архімеда.

Афганська війна	"BBC news Україна"	https://www.bbc.com/ukrainian/other-news-59779602	Тому що, справді, ветеранів Афганської війни у нас було багато і зараз ми маємо ветеранів АТО і ООС.
Ахілесова п'ята	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/28681729.html	Балтійські країни з точки зору військової захищеності – це «ахілесова п'ята» НАТО.
Баренцеве море	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/news-putin-cyrkon-rakety/31544638.html	Стрільба була здійснена з атомного підводного човна «Северодвінськ» в акваторії Баренцевого моря.
Батуринська трагедія	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/29439710.html	За наказом Петра відбулася Батуринська трагедія.
Безпілотник байрактар	"BBC news Україна"	https://www.bbc.com/ukrainian/features-60253251	Серед них є документи про створення заводу з виготовлення безпілотників Ваурактар в Україні, кажуть в уряді.
Бендерська конституція	"Суспільне мовлення України"	https://suspilne.media/254866-ukraina-vidznacae-26-j-den-konstitucii-pat-faktiv-pro-osnovnij-zakon-derzavi/	"Договори і Постановлення Прав і вольностей Війська Запорозького" – договір, укладений 5 квітня 1710 року у місті Бендери між новообраним гетьманом Пилипом Орликом, козацькою старшиною і козаками Війська Запорозького, відомий також під сучасними назвами "Конституція Пилипа Орлика" та "Бендерська конституція".
Божий суд	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/strashyj-sud-fresky-kyrylivskoji-cerkvy/30457556.html	Тема вищого Божого суду стала вельми популярною у ранньому середньовіччі й знайшла відображення у фресковому живописі храмів України.
Бозон Хіггса	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/news/26939711.html	У липні 2012 року вчені заявили, що їм вдалося виявити нову субатомарну частинку – можливий «бозон Гіггса» або «частку Бога», яка, згідно з Стандартною моделлю фізики, створила Всесвіт.
Бойовики Вагнера	"Цензор.нет"	https://censor.net/ua/news/3328730/boyiovyky_vagnera_gotuvaty_zamah_na_zele_nskogo_i_shmygalya_radnyk_ministra_oborony	Бойовики "Вагнера" готували замах на Зеленського і Шмигала, - радник міністра оборони.

Бомбардувальники «Юнкерси»	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/31319039.html	Ви згадали про німецькі бомбардувальники «Юнкерси» – що їх не було на початку бойових дій над Україною.
Брежнєвський застій	"Голос України"	http://www.golos.com.ua/article/355710	Політбюро Путіна прямує до брежнєвського застою.
Броненосець "Потьомкін"	"Mil.in.ua"	https://mil.in.ua/uk/news/bronenosets-potomkin-rozvinchannya-radyanskogo-mifu/	«Броненосець Потьомкін»: розвінчання радянського міфу.
Брусиловський прорив	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/27862544.html	Україна і «Брусиловський прорив» Володимира Путіна.
Броунівський рух	"Еспресо TV"	https://espreso.tv/news/2014/02/09/hra_u_futbol_podibna_brounivskomu_rukhu	Гра у футбол схожа на броунівський рух.
Будапештський меморандум	"BBC news Україна"	https://www.bbc.com/ukrainian/news-60452604	Мільярдер Бренсон закликав підтримати Україну і згадав про Будапештський меморандум.
Букінгемський палац	"BBC news Україна"	https://www.bbc.com/ukrainian/news-60452611	Британська королева Єлизавета II захворіла коронавірусом, повідомили у Букінгемському палаці.
Бульвар Шевченка	"Історична правда"	https://www.istpravda.com.ua/articles/2022/02/14/160927/	Історика Олександра Палія запитують, що робити з пам'ятником Щорсу на Бульварі Шевченка.
Валуєвський циркуляр	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/30707046.html	Не будемо говорити про часи царської Росії, коли, завдячуючи Валуєвському циркуляру 1863 року та Емському указу 1876 року, використання української мови у сфері культури потрапило під жорстку заборону.
Варшавський договір	"BBC news Україна"	https://www.bbc.com/ukrainian/features-60424781	Поки існував Варшавський договір, Радянський Союз використовував його для вторгнення до країн-членів договору.
Вестсайдська історія	"BBC news Україна"	https://www.bbc.com/ukrainian/vert-cul-59582935	Нова версія "Вестсайдської історії" також містить діалоги іспанською без англійських субтитрів.

Віденські конвенції	"BBC news Україна"	https://www.bbc.com/ukrainian/news-60486088	Попри свої зобов'язання щодо Віденських конвенцій про дипломатичні та консульські відносини київська влада не реагувала на те, що відбувається
Віндзорський замок	"BBC news Україна"	https://www.bbc.com/ukrainian/features-60278487	У 1992 році королева холодно пожартувала, назвавши рік, коли її троє дітей розлучилися, а Віндзорський замок ледь не згорів у пожежі, Annus Horribilis, тобто "невдалим".
Вірус Коксакі	"The Village Україна"	https://www.the-village.com.ua/village/children/children/263171-dityache-pitannya-scho-treba-znati-pro-virus-koksaki?from=readmore	Влітку в різних регіонах України були зафіксовані випадки зараження вірусом Коксакі.
Вітрувіанська людина	"BBC news Україна"	https://www.bbc.com/ukrainian/news-50181339	Один з найвідоміших малюнків Леонардо да Вінчі - "Вітрувіанська людина" - також буде представлений на виставці, однак лише впродовж двох місяців.
Віфлеємська зірка	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/news-epifanii-pro-holovnu-yalynku/31613631.html	Цього року я бачу, що київська влада проаналізувала, зробила висновки з попереднього року, і цього року ми будемо бачити вже традиційну ялинку з Віфлеємською зіркою», – сказав він.
Віфлеємське світло	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/news-epifaniy-yalynka-zirka/31006960.html	«І сьогодні ми будемо бачити, що ялинка буде засвічена, і на ялинці буде все ж таки традиційна зірка, яка символізує Віфлеємське світло», – наголосив предстоятель ПЦУ.
Вовина тисяча	"BBC news Україна"	https://www.bbc.com/ukrainian/news-59302236	"Вовина тисяча" проти антиваксів.
Володимирська гірка	"Суспільне мовлення України"	https://tv.suspilne.media/news/81464	Хресний хід іде до Володимирської гірки, де має розпочатися молебень.
Володимирська ікона	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/29237615.html	Найбільша реліквія російської церкви – Володимирська ікона – насправді іменується Вишгородською Богородицею Ніжності.
Володимирський	"Радіо	https://	19 січня до Севастополя військовим

собор	Свобода"	www.radiosvoboda.org/a/persha-prysiaha-ukrainskoho-flota-krym-yuviley/31666507.html	літаком командувача ЧФ терміново прибула делегація російських депутатів, які того ж дня у Володимирському соборі освятили Андріївські прапори і вручили Касатонову.
В'юрки Дарвіна	"BBC news Україна"	https://www.bbc.com/ukrainian/news-57154263	Цих птахів потім почали називати "в'юрки Дарвіна".
Гаазький трибунал	"ZAXID.NET"	https://zaxid.net/na_prezidenta_braziliyi_podali_do_gaazkogo_tribunalu_cherez_virub_ku_amazonskih_lisiv_n1528101	На президента Бразилії подали до Гаазького трибуналу через вирубку лісів.
Гаванський синдром	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/news-cru-havanskyj-syndrom/31664421.html	ЦРУ не знайшло доказів причетності Росії чи іншої країни до «гаванського синдрому».
Гагарінське плато	"ТСН"	https://tsn.ua/politika/v-odesi-pracivniki-rosiyskogo-konsulstva-palyat-u-dvori-dokumenti-socmerezhi-1984483.html	Увечері вівторка, 22 лютого, на Гагарінському плато в Одесі працівники консульства Російської Федерації спалюють у дворі якісь документи.
Гарвардський метод тарілки	"The Village Україна"	https://www.the-village.com.ua/village/food/wrong-beliefs/322771-schotreba-yisti-schob-butipsihichno-zdorovim?from=frontpage	Існує «Гарвардський метод тарілки», який допомагає збалансовано харчуватися.
Гарвардський університет	УНН	https://www.unn.com.ua/uk/news/1948281-garvardskiy-universitet-stav-naybagatshim-vuzom-u-sviti	Гарвардський університет став найбагатшим ВУЗом у світі.
Гельсінська група	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/krym-prizov-2021-uklonisty-	Роман Мартиновський згадує, що ще влітку 2014 року експерти Українського регіонального центру з прав людини та Гельсінської групи з прав людини

		pravozakhchysnyky/31660305.html	говорили про те, що політика, спрямована на примусове нав'язування російського громадянства в Криму, врешті-решт призведе до того, що почнуть призивати до Збройних сил Росії громадян України, які залишилися жити в Криму.
Георгіївський вітвар	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/29375618.html	Їм варто показувати фреску із зображенням Ярослава Мудрого у Георгіївському вітварі собору.
Геркулесова задача	"Обозреватель"	https://news.obozrevatel.com/ukr/politics/evrogrupagretsiya-znovu-stoit-na-svoih-nogah.htm	Геркулесова задача: Термін дії останньої програми допомоги Афінам спливає 20 серпня.
Геростратові вчинки	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/moldova-sandudodon-rosiyskamova/31008689.html	А пов'язані з Росією політики готові Кремлю допомагати, навіть не замислюючись про наслідки своїх геростратових вчинків.
Гіпотеза Гратуса	"Фокус"	https://focus.ua/uk/technologies/504472-pered-nej-sdalis-maks-plank-i-robert-landau-britanskij-uchenyj-reshil-vekovuyu-problemu-po-fizike	Як перевірять гіпотезу Гратуса?
Головоломка Ейлера	"ASPI news"	https://aspi.com.ua/news/suspilstvo/nerozvyazuvana-243-roki-golovolomka-eйлера-otrimala-rishennya-zavdyaki-kvantovomu#gsc.tab=0	Нерозв'язувана 243 роки головоломка Ейлера отримала рішення завдяки квантовому коду.
Голос Америки	"Історична правда"	https://www.istpravda.com.ua/articles/2022/02/14/160927/	В совєцькі часи тітонька Рая не мала змоги слухати ВВС, Радіо "Свободу" чи "Голос Америки", а вплив пропаганди був колосальний.
Гомеричний сміх	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/movny-zakon-zelensky-buzhansky/31120186.html	Позиція ж Міносвіти викликає хіба що гомеричний сміх.

Гора Дарвін	"Історична правда"	https://www.istpravda.com.ua/columns/2022/02/16/160941/	Прямували до гори Дарвін, щоб оглянути там скелі.
Гордіїв вузол	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/bytva-pry-khotyni/31444727.html	Уся ця круговерть зав'язалася в той «гордіїв вузол», який спробувала розв'язати Османська імперія.
Готель "Дніпро"	"BBC news Україна"	https://www.bbc.com/ukrainian/blogs-60124809	Підозрілий пожилець готелю "Дніпро".
Градус Фаренгейта	"Економічна правда"	https://www.epravda.com.ua/news/2021/09/17/677910/	Згідно зі звітом, рівень моря піднявся на 20 сантиметрів (8 дюймів) з 1900 по 2018 рік, а середні глобальні температури піднялися щонайменше на 1,06 градуса Цельсія (1,9 градуса за Фаренгейтом) порівняно з доіндустріальними рівнями.
Градус Цельсія	"Економічна правда"	https://www.epravda.com.ua/news/2021/09/17/677910/	Згідно зі звітом, рівень моря піднявся на 20 сантиметрів (8 дюймів) з 1900 по 2018 рік, а середні глобальні температури піднялися щонайменше на 1,06 градуса Цельсія (1,9 градуса за Фаренгейтом) порівняно з доіндустріальними рівнями.
Григоріанський календар	"Українська правда"	https://www.pravda.com.ua/news/2020/12/19/7277550//	Римо-католицька церква і більшість протестантських церков, а також і більшість православних церков світу святкуватимуть Різдво 25 грудня за сучасним григоріанським календарем чи новоюліанським.
Григоріанські співи	"ТСН"	https://tsn.ua/ukrayina/muzikanti-povilnishe-stariyut-i-dovshe-zberigayut-gostriy-rozum-yak-zanyattya-muzikoju-vplivayut-na-mozok-1720093.html	Чому використовуються композиції Моцарта і Григоріанські співи - це інтелектуальна музика, яка включає багато відділів мозку.
Грудки Біша	"ТСН"	https://tsn.ua/lady/krasota/plasticheskaya-hirurgiya/vilici-yak-u-andzhelini-dzholi-chi-varto-vidalyati-grudki-bisha-1144119.html	Вилиці, як у Анджеліні Джолі: чи варто видаляти грудки Біша.

Гонкурівську премія	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/1328426.html	Книжка під назвою «Протокол» принесла йому номінацію на Гонкурівську премію і премію Ренодо.
Дамоклів меч	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/viyskovi-navchannya-mozhut-vykorystaty-yak-trykryttya-dlya-vmorovnennya/31651199.html	"Над Україною не має висіти дамоклів меч", – заявила заступник державного секретаря США Вікторія Нуланд.
День Гавриїла	"Телеграф"	https://telegraf.com.ua/ukr/ukraina/obshhestvo/5671546-sobor-arhangel-gavriyila-narodni-prikmeti-i-zaboroni-26-lipnya.html	У понеділок, 26 липня, православна церква святкує "Собор Архангела Гавриїла". Також це свято носить назви "День Архангела Гавриїла", "День Гавриїла", "Гаврило Літній".
Дизельний двигун	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/news-nbu-avtopark-prodazh/31481994.html	"За останні шість років НБУ суттєво скоротив кількість автомобілів із бензиновими та дизельними двигунами", – йдеться в повідомленні.
Діаграма Ганта	"Економічна правда"	https://www.epravda.com.ua/news/2013/11/25/404873/	Для контролю над завданнями встановлено спеціальний лічильник та впроваджена діаграма Ганта.
Донкіхотська сутність	"Суспільне мовлення України"	https://suspilne.media/63994-donkihotska-sutnist-kolegi-ta-blizki-zgaduu-pro-georgia-gongadze/	"Донкіхотська сутність". Колеги та близькі згадують про Георгія Гонгадзе.
Драконівські закони	"Всеукраїнський Собор"	https://sobor.com.ua/news/antikhrisdiyanski-zakoni	Таким чином, перед нами постає реальна загроза, що під гаслами про захист від дискримінації зараз можуть прийнятися драконівські закони, що працюватимуть проти церков та просімейних сил, аби під страхом штрафів та тюрми змусити замовкнути всіх критиків гендерної ідеології та всездозволеності ЛГБТ.
Друга точка Лагранжа	"Фокус"	https://focus.ua/uk/technologies/504377-	Через 30 днів після запуску телескоп розміром із тенісний корт досяг свого

		v-1-6-mln-km-ot-zemli-astronomy-pokazali-kak-teleskop-uebba-zateryalsya-sredi-zvezd-foto	кінцевого пункту призначення – другої точки Лагранжа, розташованої приблизно за 1,6 млн км від Землі.
Другі мінські угоди	"BBC news Україна"	https://www.bbc.com/ukrainian/features-60324955	Попри начебто не найвищий статус підписантів "других мінських угод", саме вони формально є головним документом у процесі мирного врегулювання на Донбасі.
Душ Шарко	"Gazeta.ua"	https://gazeta.ua/articles/health-newspaper/_dush-sarko-pokraschuyenastrij/583037	Душ Шарко покращує настрої.
Евклідовий простір	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/news/28261255.html	Інакше кажучи, науковець знайшла вирішення пакування куль в евклідовому просторі.
Егейське море	"Економічна правда"	https://www.epravda.com.ua/news/2007/05/23/149051/	За словами міністра, вихід в Егейське море дозволить збільшити поставки не тільки до Європи, але "і на найбільший ринок - США".
Едиповий комплекс	Bit.ua	https://bit.ua/2021/12/kompleks-edypa-ta-elektry/	Поняття Едипового комплексу й комплексу Електри у психоаналізі ввів Зигмунд Фрейд.
Езопівська мова	"BBC news Україна"	https://www.bbc.com/ukrainian/forum/story/2006/05/060525_forum_savchuk_oh	Це було унікальне видання, де була прихована критика, де вміщувалися статті езопівською мовою, де можна було натякати на якісь проблеми радянського режиму, описуючи те, що відбувається в інших країнах.
Ейфелева вежа	"Укрінформ"	https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3318266-na-visoti-70-metriv-francuz-projsovsapokanatu-miz-ejfelevou-vezeu-i-teatrom-sajo.html	Французький акробат Натан Полін здійснив 600-метровий перехід від Ейфелевої вежі на інший берег річки Сени до театру Шайо.
Емський указ	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/30707046.html	Не будемо говорити про часи царської Росії, коли, завдячуючи Валуєвському циркуляру 1863 року та Емському указу 1876 року, використання української

			мови у сфері культури потрапило під жорстку заборону.
Ефект Доплера	"Gazette в Україні"	https://gazette.com.ua/edu/efekt-doplera.html	Ефект Доплера є одним з чудових відкриттів в області дослідження властивостей хвильових явищ.
Ефект Пігмаліона	"Економічна правда"	https://www.epravda.com.ua/columns/2008/03/21/159371/	Як показує досвід інфляційних тенденцій перших двох місяців 2008 року, а також політичного галасу, що їх супроводжував, "ефект Пігмаліона" спрацьовує і в українській економіці XXI ст. - українські політики формують інфляційні очікування населення і бізнесу, тим самим посилюючи інфляцію.
Європейська програма	"Українська правда"	https://www.pravda.com.ua/columns/2022/07/2/7355976/	Так, майже 60 років "європейської програми" Туреччини так і не знайшли своєї бажаної реалізації на даний момент.
Європейський союз	"Економічна правда"	https://www.epravda.com.ua/publications/2022/01/26/681778/	Підприємства легкої промисловості можна перенести до країн "третього світу", де народжуваність досі на високому рівні, але знайти кваліфікованих працівників на робочі спеціальності в Європейському Союзі та Північній Америці – уже проблема.
Єлизаветинська епоха	Gazeta.ua	https://gazeta.ua/articles/history/_412-rokiv-tomu-pomerla-koroleva-britaniyi-elizaveta-i/616895	За сорок чотири роки її правління ("єлизаветинська епоха") абсолютизм досягнув найвищого розквіту, була продовжена Реформація, Англія стала одною з провідних держав Європи, суперницею католицької Іспанії в боротьбі за світове панування.
Єлисейський палац	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/rosiya-ukrayina-zahroza-viyny/31703318.html	Президент Франції Еммануель Макрон у неділю провів телефонну розмову з російським президентом Володимиром Путіним, щоб запобігти великому конфлікту в Україні, повідомляє агенція AFP з посиланням на Єлисейський палац.
Єльський університет	"НВ"	https://nv.ua/ukr/opinion/zabudte-slovo-mentalitet-2506718.html	За 5 місяців навчання в Єльському університеті на заняттях з психології та лідерства я жодного разу його не чув.

Завод Антонова	"Економічна правда"	https://www.epravda.com.ua/columns/2021/10/13/678695/	ЄС визнаватиме українські сертифікати, видані літакам українського виробництва, насамперед виробленим на заводах Антонова.
Закон Архімеда	"Ukr.media"	https://ukr.media/science/271615/	Французькі фізики порушили закон Архімеда: їм вдалося знерухомити бульбашку повітря в рідині, не даючи їй піднятися до поверхні.
Закон Грешема	«ZN.UA».	https://zn.ua/ukr/finances/groshova_sistema_ukrayini_i_zakon_greshema.html	Наявність системи подвійної валюти неминуче тягне за собою ефект, відомий як закон Грешема.
Закон Мерфі	"Наша мама"	http://nashamama.com/psycholog/49938zakoni-merfi-dlya-mam-i-tatuvse-spravdi-die.html	Закони Мерфі для мам і татусів: все справді діє.
Закон Ома	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/28684641.html	Закон Ома ніхто, навіть окупанти, не можуть скасувати.
Зірки Вольфа-Райє	"Фокус"	https://focus.ua/uk/technologies/504134-massivnye-zvezdy-ne-vsegda-umirayut-tigo-astronomi-nasli-redkiy-tip-sverhnovih	Раніше вважалося, що всі зірки Вольфа-Райє тихо вмирають, перетворюючись на чорну діру.
Іловайський котел	"BBC news Україна"	https://www.bbc.com/ukrainian/features-60324955	У серпні ситуація змінилася, і українська армія зазнала низку відчутних поразок, наймасштабнішою з яких став "Іловайський котел".
Іловайський котел	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/30785695.html	Боєць, який побував у полоні після Іловайського «котла», судиться проти Російської Федерації.
Інститут імені Патона	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/29531992.html	У Києві ситуація інакша, бо йдеться про реконструкцію, – стверджують фахівці інституту імені Патона, які 1981 року здійснювали монтаж і зварювання монумента.
Інститут рукописів НБУ імені В.Вернадського	"Історична правда"	https://www.istpravda.com.ua/columns/2021/07/26/159892/	Потім додалися ще архівні документи Інституту рукописів НБУ імені В.Вернадського, Центрального державного історичного архіву України.

Ісакиївський собор	"Історична правда"	https://www.istpravda.com.ua/columns/2021/07/26/159892/	Добре пам'ятаю, як у 1982 році під час відрядження до Ленінграду, дивлячись на величний, такий громіздкий Ісакиївський собор, я тоді подумала, що він мені чужий, не викликає душевного ставлення до себе, що селянська хата під стріхою мені дорожча ...
Італійська мафія	"Українська правда"	https://www.pravda.com.ua/columns/2022/02/17/7324383/	Італійська мафія: чи можна подолати неподолане?
Каліфорнійський університет	"The Village Україна"	https://www.the-village.com.ua/village/food/wrong-beliefs/213555-pomilkove-tverdzhennya-chi-potribno-vipivati-dva-litra-vodi-v-den?from=readmore	У брошурі, яку поширювали в Каліфорнійському університеті в Лос-Анджелесі, студентам радили «носити з собою пляшку води і пити на заняттях частіше».
Кентерберійські оповідання	"BBC news Україна"	https://www.bbc.com/ukrainian/vert-fut-60037869	Перший сон згадується, приміром, в одному з найвідоміших творів середньовічної літератури - "Кентерберійських оповіданнях" Джефрі Чосера (1387-1400).
Кеплерова доріжка	"Rayhaber"	http://surl.li/cjfba	Національний парк Фіорланд у Новій Зеландії має гори під назвою "Кеплерові гори", а також відомий як пішохідна доріжка "Три Да" Кеплерова доріжка.
Кеплерові гори	"Rayhaber"	http://surl.li/cjfba	Національний парк Фіорланд у Новій Зеландії має гори під назвою "Кеплерові гори", а також відомий як пішохідна доріжка "Три Да" Кеплерова доріжка.
Києво-Могилянська академія	"Громадське телебачення"	https://hromadske.ua/posts/studradi-kma-ta-she-troh-kiyivskih-vishiv-vimagayut-vid-shmigalya-vidpraviti-shkarleta-u-vidstavku	27 січня відбувалися чергові вибори президента Києво-Могилянської академії, де за посаду змагалися колишній міністр освіти і науки Сергій Квіт (який уже був президентом академії у 2007-2014 роках) та Олександра Гуменна (яка до цього була виконавчою обов'язків президента).
Києво-Печерська лавра	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/29531992.html	Що символізуватиме металева жінка з оголеним мечем і дірявим щитом на дніпровських кручах, поруч із

			найдревнішим українським монастирем – Києво-Печерською лаврою?
Київський університет	"Історична правда"	https://www.istpravda.com.ua/columns/2021/07/26/159892/	Я виросла в Києві, закінчила російськомовну школу, далі навчалася на мех-маті Київського університету, по закінченні якого моя доля протягом багатьох років була пов'язана з Інститутом математики.
Кириличний алфавіт	"The page.ua"	https://thepage.ua/ua/news/ukrayini-slid-perejti-na-latinskij-alfavit-danilov	Кириличний алфавіт використовувався в Казахстані з 1940 року, а у 1929-1940 роках використовували латинський алфавіт.
Кирилівська церква	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/strashyj-sud-fresky-kyrylivskojji-cerkvy/30457556.html	При вході до Кирилівської церкви є цілий фресковий комплекс XII століття – науковець про зображення Страшного суду.
Кирило-Мефодіївське братство	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/24541671.html	Кирило-Мефодіївське братство за ініціативою «згори».
Кінотеатр "Україна"	"НВ"	https://nv.ua/ukr/kyiv/kinoteatr-ukrajina-u-kiyevi-obgorodiv-sitkoyu-vedut-budivelni-roboti-foto-video-novini-kiyeva-50206473.html	У кінотеатрі Україна у центрі Києва розпочали будівельні роботи.
Кіт Шредінгера	"BBC news Україна"	https://www.bbc.com/ukrainian/features-38327641	До рейтингу, складеного журналом Physics World, також увійшов новий експеримент, пов'язаний з улюбленцем публіки котом Шредінгера.
Клітка Фарадея	"КУРС"	https://kurs.if.ua/news/v_anglii_vlasnyk_pabu_zablokuvav_mobilnyy_sygnal_v_nomu_klitkoyu_faradeya_shchob_povernuty_vidviduvachiv_do_zhyvogo_spilkuvannya_42525.html/	В Англії власник пабу заблокував мобільний сигнал в ньому кліткою Фарадея, щоб повернути людей до живого спілкування.
Клятва Гіпократата	"Укрінформ"	https://www.ukrinform.ua/	Клятва Гіпократата: Герої вмирають, але тримають небо над нами.

		rubric-regions/ 3020493-klatva- gippokrata-geroi- vmiraut-ale-trimaut- nebo-nad-nami.html	
Книга рекордів Гіннеса	"BBC news Україна"	https://www.bbc.com/ ukrainian/society/ 2016/09/160908_guine ss_records_ko	До Книги рекордів Гіннеса потрапила жінка з бородою.
КНУ імені Шевченка	"НВ"	https://nv.ua/ukr/kyiv/ bugrov-vidreaguvav- na-zvinuvachennya-u- seksualnih-stosunkah- zi-studentkami-novini- ukrajini- 50215565.html	Ректор КНУ імені Шевченка відповів на звинувачення у сексуальних стосунках зі студентками.
Коктейль Молотова	"Українська правда"	https:// www.pravda.com.ua/ news/ 2020/05/15/7251748/	На подвір'я народного депутата від "Слуги народу" Михайла Лаби на Закарпатті кинули "коктейль Молотова", у результаті чого загорілася альтанка.
Комплекс Електри	"Bit.ua"	https://bit.ua/2021/12/ kompleks-edypa-ta- elektry/	Поняття Едипового комплексу й комплексу Електри у психоаналізі ввів Зигмунд Фрейд.
Конотопська битва	"Рідна країна"	https://ridna.ua/ 2021/06/konotopska- bytva-koly-ukraintsi- peremohly-moskvu/	Конотопська битва: коли українці перемогли Москву.
Конституція Пилипа Орлика	"Радіо Свобода"	https:// www.radiosvoboda.org /a/29322149.html	Хоча традиції українського конституціоналізму сягають глибокого коріння: «Руська правда» Ярослава Мудрого, «Повчання дітям» Володимира Мономаха (XI–XII століття), Конституція Пилипа Орлика (1710 рік), відповідні документи часів УНР (1917–1920 роки).
Копенганські критерії	"Радіо Свобода"	https:// www.radiosvoboda.org /a/news-ukraina- kopenhagenski-umovy- kaliulaid/ 31455415.html	Умовою є виконання Копенгагенських критеріїв – Кальюлайд про вступ України до ЄС.
Корніловський заколот	"Ділова столиця"	https:// www.dsnews.ua/ukr/	Акції протесту проти корніловського заколоту носили масовий характер.

		nasha_revoljutsiya_1917/-znishchiti-gadyuchi-kubla-kontr-ukrayinstva-yak-ukrayintsi-zakolot-14092017210000	
КПШ імені Сікорського	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/28841358.html	Українська мова і подвійна мораль у КПШ імені Сікорського.
Кримська платформа	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/zelensky-putin-ideya-zustrichi/31687558.html	Інакше навіщо організувати «Кримську платформу» та розраховувати на продовження діалогу у «нормандському форматі».
Кримський синдром	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/krym-ukrayina-nato-putin/31685512.html	Конфронтація з Україною, ультиматуми Заходу, мілітаризація країни – це природні наслідки кримського синдрому.
Кубік Рубіка	"LB.ua"	https://lb.ua/sport/2021/04/05/481594_kit_aytsi_vstanovili_svitoviy_rekord_u_parnomu_zbiranni_kubika_rubika.html	Китайці встановили світовий рекорд у парному збиранні кубика Рубіка.
Кубок Девіса	"Sport.ua"	https://sport.ua/uk/news/575220-stalo-izvestno-gde-sbornaya-ukrainy-primet-barbados-v-kubke-devisa	Стало відомо, де збірна України прийме Барбадос у Кубку Девіса.
Кулемет Максима	УНН	https://www.unn.com.ua/uk/news/1791191-u-donetskiy-oblasti-u-banditiv-viluchili-kulemet-maksima	У Донецькій області у бандитів вилучили кулемет Максима.
Кут Кобба	УНІАН	https://www.unian.ua/health/worldnews/999705-odna-yogivska-vprava-dopomoje-pozbutisya-skoliozu.html	Крім того, кут Кобба зменшувався в більшій мірі при ідіопатичному сколіозі порівняно з дегенеративним захворюванням.
Лаканівська лівиця	"Спільне"	https://commons.com.ua/uk/lakan-politika-ta-	«Лаканівська лівиця» — повноцінна наукова парадигма, розташована у двох вимірах — теоретичному та практико-

		postpozitivizm/	прикладному.
Литовські статути	"Історична правда"	https://www.istpravda.com.ua/artefacts/2022/06/28/161489/	Центральний державний історичний архів у Києві представляє широкому загалу документи, які висвітлюють історію конституційної думки та ідеї української державності – від Литовських Статутів до створення першої української конституції, відомої під назвами "Пакти й конституції законів та вольностей Війська Запорозького", "Правовий уклад та конституції законів та вольностей Війська Запорозького", "Уклад прав і вольностей Війська Запорозького та угоди", "Конституція Пилипа Орлика" чи "Бендерська конституція".
Лінза Френеля	"24 техно"	https://tech.24tv.ua/superobyektivisamsung-dozvolyat-zmenshiti-novini-tehnologiy_n1682786	Принцип роботи аналогічний лінзі Френеля, при цьому вона набагато тонша.
Лінія Керзона	"BBC news Україна"	https://www.bbc.com/ukrainian/features-53441506	Історія "лінії Керзона" по якій, за великим рахунком, проходить сучасна лінія українсько-польського кордону та за якою Львів залишився українським.
Лінія Маннергейма	"Українська правда"	https://blogs.pravda.com.ua/authors/sokolenko/6167f80838bf0/	Де твоя лінія Маннергейма?
Літак Антонов	"ТСН"	https://tsn.ua/ukrayina/ukrayinskiy-litak-mriya-zchiniv-furor-u-daniyi-nanogo-z-yizzhdzhalisyadivitisa-zhitelikusidnih-krayin-video-1970482.html	У Біллунді (Данія) на днях приземлявся найбільший у світі літак Антонов Ан-225 "Мрія", місцеві приїхали до аеропорту, щоб подивитися на нього.
Літопис Величка	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/litopys-samijla-velychka/30924258.html	Ідея єдності, яка була актуальною для Гетьманщини, актуальна й донині – історик про Літопис Величка.
Літопис Самовидця	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org	Ми знаємо декілька козацьких літописів: Літопис Самовидця, Літопис Григорія

	Свобода"	/a/litopys-samijla-velychka/30924258.html	Граб'янки і Літопис Самійла Величка.
Ліцей ім. І. Пулюя	"BBC news Україна"	https://www.bbc.com/ukrainian/news-60457805	Учні ліцею ім. І. Пулюя на матах у спортзалі вчать самі собі накладати джгути.
Лондонська фондова біржа	"BBC news Україна"	https://www.bbc.com/ukrainian/features-604144344	Російські компанії також змогли залучити великі кошти через продаж акцій на Лондонській фондовій біржі.
Лондонська школа економіки	"BBC news Україна"	https://www.bbc.com/ukrainian/features-59809501	Стипендіатка Chevening 2019/2020 років Валерія Ковтун, яка отримала ступінь магістра на факультеті медіа та комунікацій в Лондонській школі економіки, вважає цю програму унікальною.
Лондонський тауер	"BBC news Україна"	https://www.bbc.com/ukrainian/features-60278486	Вона також влаштувала "повчальні розваги", як-от відвідування Лондонського Тауера.
Львівська національна галерея мистецтв імені Возницького	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/29100416.html	Провінційні комплекси Львівської національної галереї мистецтв імені Возницького.
Люблінський трикутник	"Економічна правда"	https://www.epravda.com.ua/news/2021/07/7/675706/	"Також ми повинні повернутися до Чорноморського об'єднання та "Люблінського трикутника".
Мазь Вишневського	"Главред"	https://glavred.net/health/dekommunizaciya-aptechki-kakie-populyarnye-lekarstva-opasny-i-hto-nuzhno-srochno-vybrosit-10231832.html	Гірчичники, мазь Вишневського і "Зірочка" можуть завдати шкоди здоров'ю.
Манхеттенський проект	"НВ"	https://nv.ua/ukr/opinion/ssha-novi-tehnologiji-yaderna-zbroya-maybutnye-lyudstva-ostanni-novini-50199029.html	16 липня 1945 року, коли перший у світі ядерний вибух сколихнув рівнини Нью-Мексико, лідер Манхеттенського проекту Дж. Роберт Оппенгеймер процитував Бхагават-Гіту: «Тепер я став Смертю, руйнівником світів».
Марксистська філософія	"The epoch times"	https://www.epochtimes.com	У марксистській філософії кожен етап у суспільному розвитку, продиктований

		ua/suspilstvo-ta-polityka-kytayu/kytayskyy-lider-si-ignoruye-nevdachi-kpk-y-zasterigaye-vid-zipsovanogo-zahidnogo-myslennya-141658	переважним способом економічного виробництва, містить насіння, з якого виросте наступний етап (наприклад, соціалізм виросте з капіталізму).
Мартенівська піч	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/24772080.html	У Дніпропетровську, на Нижньодніпровському трубопрокатному заводі, вивели з експлуатації останню мартенівську піч.
Марш Мендельсона	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/24274043.html	Тоді процедура, я думаю, проходитиме в клубі і там буде, найскоріше, марш Мендельсона, і більш-менш все буде наближене до розписки на свободі.
Маятник Фуко	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/2320049.html	У Києві знову відкрили маятник Фуко.
Метод Сократа	"НВ"	https://life.nv.ua/ukr/blogs/metod-sokrata-shcho-ce-take-kritichne-mislennya-filosofiya-50195425.html	Метод Сократа. Як поліпшити навички критичного мислення, — викладач філософії.
Миргородський наказний полковник	"Історична правда"	https://www.istpravda.com.ua/columns/2021/07/26/159892/	"Миргородський наказний полковник" (згідно Вікіпедії) — досить високий чин.
Михайлівський собор	"Українська правда"	https://www.pravda.com.ua/articles/2022/01/26/7321702/	Наш намет стояв праворуч від входу в Михайлівський собор.
Мінський процес	"BBC news Україна"	https://www.bbc.com/ukrainian/features-60324956	То уже колишній міністр закордонних справ України Вадим Пристайко допустить вихід Києва з "мінського процесу", який тягнеться нескінченно. То секретар Ради національної безпеки та оборони Олексій Данілов зізнається: повна реалізація мінських домовленостей призведе до розвалу України, тому виконувати їх Київ не дуже поспішає.

Мінські угоди	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/povernennya-poroshenka-nato-rosiya/31656496.html	Знаєте, коли було 120 справ з усією дурницею, починаючи від Томосу і закінчуючи Мінськими угодами, я це ще терпів.
Місія Кеплера	"Rayhaber"	https://uk.rayhaber.com/2020/10/%D0%A5%D1%82%D0%BE-%D1%82%D0%B0%D0%BA%D0%B8%D0%B9-%D0%99%D0%BE%D1%85%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D0%B5%D1%81-%D0%9A%D0%B5%D0%BF%D0%BB%D0%B5%D1%80/	У 2009 році NASA назвало головну проектну місію в астрономії "Місією Кеплера" за внесок Кеплера.
Міст Патона	"Економічна правда"	https://www.epravda.com.ua/news/2021/10/4/678410/	Внаслідок цього значно перевантаженими виявляються сусідні мости – Південний та Міст Патона.
Мішленівська зірка	"Громадське телебачення"	https://hromadske.ua/posts/najdeshevshij-u-sviti-restoran-iz-mishlenivskoyu-zirkoyu-vtrativ-svij-status	Це була найдешевша страва, яку можна було придбати в закладі з мішленівською зіркою в усьому світі.
Музей Булгакова	"Вечірній Київ"	https://vechirniy.kyiv.ua/news/56485/	У музеї Булгакова стартував новий літературно-мистецький сезон.
Музей мадам Тюссо	"BBC news Україна"	https://www.bbc.com/ukrainian/features-60278486	Незабаром після її четвертого дня народження влітку 1930 року воскова фігура принцеси Єлизавети з'явилася у музеї мадам Тюссо.
Музей «Поле Полтавської битви»	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/29439710.html	Інтер'єр музею «Поле Полтавської битви» в місті Полтаві.
Музей Сержа Лифаря	"Історична правда"	https://www.istpravda.com.ua/short/	У київській мерії розповіли, де можуть розмістити музей Сержа Лифаря.

		2022/02/18/160948/	
Музей Ханенків	"Вечірній Київ"	https://vechirniy.kyiv.ua/news/61488/	Музей Ханенків незабаром стане міжнародним мистецьким простором.
Мюнхенська конференція	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/rosiya-ukrayina-zahroza-viyny/31703318.html	Він сказав про це на Мюнхенській конференції з питань безпеки 19 лютого.
Набряк Квінке	УНІАН	https://www.unian.ua/lite/stars/ne-mig-pidnyatisya-skandalniy-yefremov-perenis-u-v-yaznici-nabryak-kvinke-11536624.html	"Не міг піднятися": скандальний Єфремов переніс у в'язниці набряк Квінке.
Наполеонівські війни	"Історична правда"	https://www.istpravda.com.ua/articles/2022/02/9/160901/	Поразка в Австро-пруській війні 1866 року стала третьою (після Революційних і Наполеонівських воєн 1792–1815 років і Революції й Угорського повстання 1848–1849 років) подією, що зворушила основи габсбурзької монархії та викликала кардинальні зміни в її житті.
Наполеонівські плани	"Вісті"	https://i-visti.com/news/11110-ditsadok-lkarnya-pologove-centr-turizmu-napoleonvsk-plani-borispolya.html	Дитсадок, лікарня, пологове, центр туризму: «наполеонівські» плани Борисполя.
Національний заповідник «Софія Київська»	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/strashyj-sud-fresky-kyrylivskoji-cerkvy/30457556.html	Про це розповіла Радіо Свобода завідувач науково-дослідного сектору Національного заповідника «Софія Київська» Ірина Марголіна.
Нобелівська премія	"Економічна правда"	https://www.epravda.com.ua/publications/2020/10/12/666190/	12 жовтня стало відомо, що Нобелівську премію з економіки (офіційна назва — премія Центрального банку Швеції з економічних наук приурочена пам'яті Альфреда Нобеля) присудили двом професорам зі Стенфордського університету — Полу Мілгрому та Роберту Вілсону за вдосконалення теорії аукціонів та винайдення нових форматів

			аукціонів.
Нормандська четвірка	"BBC news Україна"	https://www.bbc.com/ukrainian/features-60324955	Текст, над яким понад 15 годин працювала "нормандська четвірка" - лідери України, Росії, Німеччини та Франції - деталізував положення "першого Мінська" та часто фігурує у ЗМІ як "другі мінські угоди".
Нормандський формат	"BBC news Україна"	https://www.bbc.com/ukrainian/features-60324954	У четвер, 10 лютого, у Берліні відбудуться переговори радників лідерів країн "нормандського формату" - по суті, єдиного переговорного майданчика, на якому одночасно присутні як Україна, так і Росія.
Нюрнбеський процес	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/nyurnberzky-protses-yak-sudyly-natsystiv/31494530.html	75-річчя Нюрнбеського процесу: як судили нацистів.
Оксфордський університет	"Економічна правда"	https://www.epravda.com.ua/publications/2022/02/4/682064/	У 2020 році вчені Оксфордського університету порахували, що Олімпіада – надто дороге задоволення.
Олімпійські ігри	"Економічна правда"	https://www.epravda.com.ua/publications/2022/02/4/682064/	Коли Бразилія вирішила проводити Олімпійські ігри та отримала схвалення МОК, з економікою все було добре, зазначають аналітики.
Операція "Бурба"	"Українська правда"	https://www.pravda.com.ua/articles/2022/01/25/7321552/	Екскерівник розвідки Бурба: Питання не в тому, чи буде наступ.
Операція Вісла	"Суспільне мовлення України"	https://suspilne.media/233665-operacia-visla-istorik-z-rivnogo-rozpoviv-pro-deportaciu-svoei-rodini/	Операція "Вісла": історик з Рівного розповів про депортацію своєї родини.
Ормузький пролив	"Економічна правда"	https://www.epravda.com.ua/news/2012/02/12/315782/	У відповідь іранська влада пригрозила перекрити Ормузький пролив - ключовий морський шлях для транспортування нафти з Персидської затоки.

Османська імперія	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/hetman-ivan-mazepa-i-rosiya/31687163.html	Це постійні доноси, конфлікти, боротьба за владу і зміна орієнтації – Москва, Річ Посполита, Османська імперія.
Острозька академія	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/povernennya-poroshenka-nato-rosiya/31656496.html	Дії Кремля та загальну політичну ситуацію в країнах аналізував професор і голова Вченої ради Національного університету «Острозька академія» Петро Кралюк.
Пакт Молотова-Ріббентропа	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/putin-istoriya-viyna-ukrayina/31666547.html	. На його думку, Москва упереджено аналізує пакт Молотова-Ріббентропа 1939 року, перекичує історію української державності, дії НАТО під час розпаду СРСР.
Папа Римський	"Українська правда"	https://www.pravda.com.ua/news/2013/05/2/6989347/	Папа Римський Франциск ще в 2010 році визнав Голодомор, геноцид вірмен і Голокост.
Пекінський національний стадіон	"Економічна правда"	https://www.epravda.com.ua/publications/2022/02/4/682064/	Як і 14 років тому, відкриття й закриття Ігор відбудуться на Пекінському національному стадіоні.
Перші мінські угоди	"BBC news Україна"	https://www.bbc.com/ukrainian/features-60324954	Незабаром після цих подій, на початку вересня 2014 року, у столиці Білорусі підписали мінський протокол - його часто називають "першими мінськими угодами".
Піраміда Гізи	"BBC news Україна"	https://www.bbc.com/ukrainian/features-418349499	Велика піраміда Гізи, або ж піраміда Хеопса, була збудована упродовж правління фараона Хуфу між 2509 і 2483 роками до нашої ери.
Піраміда Хеопса	"BBC news Україна"	https://www.bbc.com/ukrainian/features-41834949	У піраміді Хеопса знайшли таємничу "велику порожнину".
Піррова перемога	"Українська правда"	https://blogs.pravda.com.ua/authors/shevchenko/52e9dad96a139/	Закон про псевдо-амністію: Піррова перемога Януковича.
Піца Маргарита	"Kolo.news"	https://kolo.news/category/dozvillia/13886	Популярність піци Маргарита зумовлена не тільки чудовими смаковими якостями, але й багатою історією.
План	"Радіо	https://	Перша – оборонна операція, яка

«Барбаросса»	Свобода"	www.radiosvoboda.org/a/31319039.html	проводилася фактично за калькою плану «Барбаросса».
План Маршалла	"НВ"	https://nv.ua/ukr/world/geopolitics/plan-marshalla-dlya-ukrajini-glava-davoskogo-forumu-vistupaye-za-vidnovlennya-krajini-50244314.html	Президент Давоського форуму закликав створити план Маршалла для відновлення України.
Планети Коперника	"Rayhaber"	http://surl.li/cjfba	З вченнями професора Тюбінгена Майкла Местліна він засвоїв як систему геоцентричного геоцентризму Птолемея, так і геліоцентричну систему руху планет Коперника.
Платонівська школа	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/1935816.html	Ми ж не про платонівську школу говоримо, де питання розчарування чи віри – це результат якихось дискусій, спостережень, переживань і вражень.
Платонічне кохання	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/28811433.html	Любовний настрій» – це ода платонічному кохання, кожен кадр якої – естетична насолода для кіноманів.
Плівки Медведчука	"Українська правда"	https://www.pravda.com.ua/articles/2022/01/20/7321031/	Це була системна робота, яка медійно спрацювала на ядро "Європейської солідарності" – прихильники Порошенка не вірять підозрам чи "плівкам Медведчука", але вірять трансляціям з аеропорту та суду.
Пляма Роршаха	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/30233457.html	«Зеленський – як «пляма Роршаха» української політики».
Повість Нестора Літописця	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/30934082.html	Повість Нестора Літописця – перша писемна історія України.
Полтавська битва	"Укрінформ"	https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3277248-poltavska-bitva-ak-nisivna-porazka-svediv-stala-zgodom-ihnou-peremogou.html	Полтавська битва: як нищівна поразка шведів стала згодом їхньою перемогою.
Посмішка Мони	"Обозреватель"	https://	Вчені розкрили загадку посмішки Мони

Лізи	"	news.obozrevatel.com/ukr/abroad/vcheni-rozkрили-zagadku-posmishki-moni-lizi.htm	Лізи.
Потьомкінські сходи	"The Village Україна"	https://www.the-village.com.ua/village/city/city-news/258663-odesa-stambulskiy-park-potomkinski-shodi	В Одесі відкрили новий Стамбульський парк та показали Потьомкінські сходи після реконструкції.
Празька весна	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/kazakhstan-odkb-tokayev-putin/31644326.html	Рішення про введення російського контингенту в Казахстан нагадує, як радянські війська в 1956-му влаштували розправу над народом Угорщини, в 1968 році розправилися з «Празькою весною» у Чехословаччині, а в 1979 році окупували Афганістан.
Премія Абеля	"WoMo"	https://womo.ua/vpershe-premiyu-abelya-z-matematiki-otrimala-zhinka/	Вперше премію Абеля з математики отримала жінка.
Премія Ренодо	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/1328426.html	Книжка під назвою «Протокол» принесла йому номінацію на Гонкурівську премію і премію Ренодо.
Премія Сахарова	"Громадське телебачення"	https://hromadske.ua/posts/premiyu-imeni-saharova-za-svobodu-dumki-prisudili-biloruskij-opoziciyi	Премію імені Сахарова «За свободу думки» присудили білоруській опозиції.
Премія Сахарова	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/news-navalny-premija-saharova/31610159.html	Дочка ув'язненого в Росії Навального отримує батькову премію Сахарова.
Принц Уельський	"BBC news Україна"	https://www.bbc.com/ukrainian/news-60452611	5-річна королева нещодавно контактувала зі своїм старшим сином і спадкоємцем принцом Уельським, у якого минулого тижня виявили коронавірус.
Програма Фулбрайта	"Studway"	https://studway.com.ua/fulbright/	Програма Фулбрайта: стипендії для навчання у США.

Проект Енеїда	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/28780896.html	Нині в НХМУ працює виставка «Проект Енеїда».
Прокрустове ложе	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/30337803.html	Тоталітарна влада різко звузила простір української культури і загнала її в прокрустове ложе «єдино правильної» комуністичної ідеології.
Протока Дрейка	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/news-akademik-vernadsky/31230311.html	Спершу вони подолали кораблем «не надто прихильну цього разу» протоку Дрейка, дісталися портового чилійського міста Пунта-Аренас, а вже звідти з трьома пересадками (Сантьяго, Сан-Пауло, Париж) летіли додому.
Пулітцерівська премія	"The Village Україна"	http://surl.li/cjfbw	У США оголосили лауреатів Пулітцерівської премії 2021 року.
Путінські олігархи	"BBC news Україна"	https://www.bbc.com/ukrainian/news-60195455	Путінським олігархам не схватись від наших санкцій.
Рада Європи	"Громадське телебачення"	https://hromadske.ua/posts/zelenskij-vidpoviv-na-drugu-peticiyu-pro-ratifikaciyu-stambulskoyi-konvenciyi-v-ukrayinii	Стамбульська конвенція — це міжнародна угода Ради Європи, яку станом на січень 2020 року підписали уже понад 35 країн Європейського Союзу.
Реакція Вассермана	"Українська правда"	https://blogs.pravda.com.ua/authors/medvedev/4a3100e382bab/	Реакція Вассермана. "Комсомольская правда в Украине" каже, що України "не было, нет и быть не может".
Реакція Манту	"Телеграф"	https://www.telegraf.in.ua/kremenchug/10061764-pro-scho-mozhe-svdchiti-zblshena-reakcyamantu.html	До трьох років у дітей збільшена реакція Манту, але після 4 років вона повинна бути негативною.
Рентгенівське випромінювання	"BBC news Україна"	https://www.bbc.com/ukrainian/news-53111207	Так виглядає наш Всесвіт у рентгенівському випромінюванні.
Римська імперія	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/pivnichna-	Словом, нібито все змовилося проти народу, який вперше в історії здобув власну державу, де на македонській

		macedonija-vstupaje-v-nato/30433941.html	території історичними господарями були Римська імперія, Візантія, Болгарія, Османське царство, Югославія...
Рівняння Максвелла	"Фокус"	https://focus.ua/uk/technologies/504472-pered-nej-sdalis-maks-plank-i-robert-landau-britanskij-uchenyj-reshil-vekovuyu-problemu-po-fizike	Нестандартне розв'язання проблеми теоретичної фізики, що лежить за межами рівнянь Максвелла, слід перевірити експериментально на великих прискорювачах частинок із застосуванням потужних лазерів.
Рота "да вінчі"	"Українська правда"	https://www.pravda.com.ua/articles/2022/01/26/7321702/	Волонтерка Аліна Михайлова про повернення з війни, нагороду "Да Вінчі" та внутрішній флюгер.
Сади Семіраміди	"Gazeta.ua"	https://m.gazeta.ua/articles/history/_arheolog-perenesla-misce-roztashuvannya-odnogo-z-semi-chudes-davnogo-svitu/496788	Висячі сади Семіраміди, одне з семи чудес давнього світу, знаходилися, як вважає історик з Оксфорда, не в Вавилоні, а в 500 км кв північ, в Ніневії (головний суперник Вавилону).
Садистські інструменти	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/western-press-review/30803570.html	«Садистські інструменти» спецслужб: Навальний і російський арсенал екзотичних отрут.
Сапфічна любов	"Україна молода"	https://www.umoloda.kiev.ua/number/170/175/5842/	Коли після одруження з Ефроном, після численних її романів і захоплень різноманітними чоловіками, після навіть «сапфічної любові» до Софії Парнок (як делікатно висловлюються біографи) Цветаєва зустріла, мабуть, найбільше кохання свого життя.
Синдром Аспергера	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/ilon-mask-mey-den-materi/31246544.html	У виступі Маск жартував над власною дивакуватістю, над своїм синдромом Аспергера, що характеризується труднощами в соціальній взаємодії.
Синдром Гіллена-Барре	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/koronavirus-vakcynacija-skeptycyzm/30990601.html	Але серед приблизно чверті населення США, яка була вакцинована 1976 року, близько 450 людей отримали синдром Гіллена-Барре, що може спричинити параліч.
Синдром Дауна	"Громадське телебачення"	https://hromadske.ua/posts/britanka-iz-	Британка із синдромом Дауна хотіла обмежити право на аборт, якщо в дитини

		<u>sindromom-dauna-hotila-obmezhati-pravo-na-abort-yaksho-v-ditini-mozhe-butivrodzhena-vada-ale-prograla-sud</u>	може бути вроджена вада.
Синдром Кавасакі	"Радіо Свобода"	<u>https://www.radiosvoboda.org/a/30758949.html</u>	А минулого тижня її привезли у критично важкому стані у реанімацію Західноукраїнського спеціалізованого дитячого медичного центру з попереднім діагнозом – синдром Кавасакі, на який хворіють у світі діти після пандемії коронавірусу, і який призводить до порушення серцевої діяльності.
Синдром Мюнхаузена	"VOA Україна"	<u>https://ukrainian.voanews.com/a/a-49-2008-09-10-voa10-86910482/223076.html</u>	Синдром Мюнхгаузена – одне із пояснень кризи на роботі.
Синдром Попелюшки	"Ukr.media"	<u>https://ukr.media/psihologiya/403494/</u>	«Синдром Попелюшки»: як повернути віру в себе.
Синдром прокляття Ундіни	"РадіоТрек"	<u>https://radiotrek.rv.ua/news/sindrom-proklyattya-undini-narivnenshchini-vryatuvali-divchinku_279441.html</u>	У 5-річної дівчинки синдром вродженої центральної гіповентиляції «Синдром прокляття Ундіни».
Синдром Туретта	"Радіо Свобода"	<u>https://www.radiosvoboda.org/a/news-matiushenko-polon/31159513.html</u>	У чоловіка важкий стан здоров'я: зокрема, синдром Туретта – генетично зумовлений розлад нервової системи.
Система Коперника	"Rayhaber"	<u>https://uk.rayhaber.com/2020/10/%D0%A5%D1%82%D0%BE-%D0%B8%D0%B9-%D0%99%D0%BE-%D0%BD%D0%BD%D0%B5%D1%81-%D0%9A</u>	Перша фундаментальна астрономічна праця Йоганнеса Кеплера, <i>Mysterium Cosmographicum</i> (Космографічна таємниця), є його першим опублікованим захистом системи Коперника.

		%D0%B5%D0%BF%D0%BB%D0%B5%D1%80/	
Сіамські близнюки	"BBC news Україна"	https://www.bbc.com/ukrainian/features-49043672	Як роз'єднали сіамських близнючок Сафу і Марву.
Сізіфова праця	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/27569930.html	З точки зору рішення, це сізіфів труд.
Сікстинська капела	"Факти та коментарі"	https://fakty.ua/382232-v-rabote-nad-freskami-sikstinskoj-kapelly-mikelandzhelo-ispolzoval-pepel-vulkana-vezuvij	У роботі над фресками Сікстинської капели Мікеланджело використовував попіл вулкана Везувій.
Слава Герострата	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/30697970.html	Тарас Марусик: «Чи здобудуть славу Герострата нападники на конституційний статус української мови?»
Словник Вебстера	"Укрінформ"	https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3359302-slovník-vebster-nazvav-vakcinu-slovom-roku.html	Словник Вебстера назвав «вакцину» словом року.
Собор святого Вітта	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/26730064.html	Згодом інша група протестувальників розгорнула на найбільшій споруді Граду – соборі святого Вітта багатометровий банер «Тут сидить маріонетка Путіна».
Собор святого Юра	"ZAXID.NET"	https://zaxid.net/lvivska_meriya_vikupila_kvartiru_na_teritorii_soboru_svyatogo_yura_dlya_ugkts_n1535235	Львівська мерія викупила квартиру на території Собору святого Юра для УГКЦ.
Соломонове рішення	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/zakarpattya-prezydent-politychna-chekharda/31624243.html	Коли ж набрали майже однакові результати в області – 12% і 11%, то ухвалили соломонове рішення: «губернатор» буде від «Рідного Закарпаття», а голова обласної ради – від «Слуг народу».
Соломонові	"Радіо	https://	На Тайвані, в Південній Кореї, Японії,

острови	Свобода"	www.radiosvoboda.org/a/news-tysk-zdorovya-doslidzhennia/31427054.html	Швейцарії, Іспанії та Великобританії найнижчі показники гіпертонії серед жінок – менше ніж 24%, в той час як в Еритреї, Бангладеш, Ефіопії і на Соломонових островах найнижчі показники серед чоловіків – менш ніж 25відсотків.
Сорт Смиренка	"Gazeta.ua"	https://gazeta.ua/articles/history/_za-renet-simirenka-sadili-u-vyaznicyu/1015776	Він вивів сорт яблук Ренет Смиренка, який забороняли в СРСР.
Соус Болоньезе	"Trserial"	https://www.trserial.net.ua/pasta-bolonyeze-sekrety-prygotuvannya-kulinarnogo-shedevra/	Приготуйте соус Болоньезе і порадуйте свою родину смачною та простою стравою.
Софія Київська	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/30019067.html	Софія Київська та стародавні храми є «базою даних» з історії християнства й України.
Спартанське виховання	"Голос України"	http://www.golos.com.ua/article/160070	Що ми знаємо про спартанське виховання?
Справа "вагнерівців"	"Суспільне мовлення України"	https://suspilne.media/182418-sprava-vagnerivciv-eksrozvidnik-burba-zaaviv-so-nakaz-vidklasti-specoperaciudav-prezident/	Справа "вагнерівців". Ексрозвідник Бурба заявив, що наказ відкласти спецоперацію дав президент.
Справа Бейліса	"Хмарочос"	https://hmarochos.kiev.ua/2020/06/11/kyivpastrans-vidmovyvsya-vstanovlyuvaty-pamyatnyk-spravi-bejlisa-shho-stalosya/	«Київпастрас» відмовився встановлювати пам'ятник «справі Бейліса».
Справа Василя Стуса	"Історична правда"	https://www.istpravda.com.ua/short/2019/12/13/156720/	Медведчук проти «Справи Василя Стуса».

Сталінський ГУЛАГ	"BBC news Україна"	https://www.bbc.com/ukrainian/features-60424781	Те саме, вважають у дипломатичному відомстві Сполучених Штатів, відбувається і з тим, як Росія подає історію державотворення в Україні, поведінку НАТО після розпаду СРСР, сталінський ГУЛАГ, український Голодомор.
Сталінський режим	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/minusnyky-ussr-pokarannya-prostorom/31672519.html	Сталінський режим накинув «паспортний зашморг» на всіх, хто мав за спиною покарання у вигляді позбавлення волі чи заслання за політичними обвинуваченнями.
Сталінський терор	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/zhyttya-v-srsr-utvorakh-anatalya-halana/31636161.html	Таким чином, хоча письменника нібито й оминув сталінський терор, але він добре знав про ці чорні сторінки української історії.
Стамбульська конвенція	"Громадське телебачення"	https://hromadske.ua/posts/zelenskij-vidpoviv-na-drugu-peticiyu-pro-ratifikaciyu-stambulskoyi-konvenciyi-v-ukrayini	Президент України Володимир Зеленський 16 лютого відповів на вже другу за два роки петицію з вимогою ратифікувати в Україні Стамбульську конвенцію.
Стамбульський парк	"The Village Україна"	https://www.the-village.com.ua/village/city/city-news/258663-odesa-stambulskiy-park-potomkinski-shodi	В Одесі відкрили новий Стамбульський парк та показали Потьомкінські сходи після реконструкції.
Станція "Фарадей"	"BBC news Україна"	https://www.bbc.com/ukrainian/features-598095011	Так воно і сталося - у липні 1995 року з міністром закордонних справ Девідом Девісом підписали угоду про передачу станції "Фарадей", - розповідає Сергій Комісаренко.
Станція "Академік Вернадський"	"BBC news Україна"	https://www.bbc.com/ukrainian/features-42958335	П'ять історій про антарктичну станцію "Академік Вернадський".
Стаханівський рух	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/31047896.html	Щоправда замість Леніна на центральній площі тут стоїть пам'ятник Парасці Ангеліній – місцевій учасниці стаханівського руху.

Стокгольмський синдром	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/ptsu-poroshenko-rpts/31624695.html	Це «стокгольмський синдром» Російської православної церкви і час це офіційно визнати.
Столипінська реформа	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/ukayinchi-siriho-klynu-siryi-klyn-zaborona/30825177.html	Наступна хвиля української міграції в цей регіон припала після революції 1905–1907 років і була пов'язана зі Столипінською реформою.
Стріли Амура	"Україна молода"	https://www.umoloda.kiev.ua/number/3026/218/101626/	Цілющі "Стріли Амура": закоханість добре впливає на здоров'я людини.
Таблиця Менделєєва	"Економічна правда"	https://www.epravda.com.ua/publications/2022/02/3/682031/	Бій за таблицю Менделєєва: як США та Китай борються за рідкісні метали.
Театр Шайо	"Укрінформ"	https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3318266-na-visoti-70-metriv-francuz-projsovsya-pokanatu-miz-ejfelevou-vezeu-i-teatrom-sajo.html	Французький акробат Натан Полін здійснив 600-метровий перехід від Ейфелевої вежі на інший берег річки Сени до театру Шайо.
Телескоп Вебба	"Фокус"	https://focus.ua/uk/technologies/504377-v-1-6-mln-km-ot-zemli-astronomy-pokazali-kak-teleskop-uebba-zateryalsya-sredi-zvezd-foto	Астрономи показали, як телескоп Вебба "загубився" серед зірок.
Телескоп Габбл	"Фокус"	https://focus.ua/uk/technologies/504885-kosmicheskij-chudak-teleskop-habbl-sdelal-snimok-nepravilnoy-galaktiki	Телескоп Габбл зробив знімок неправильної галактики.
Телескоп Галілея	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/1807509.html	Телескопу Галілео Галілея – 400 років.
Теорема Бушетти	"Українська	https://	У правознавстві ця інформація відома

	правда"	www.pravda.com.ua/ columns/ 2022/02/17/7324383/	під назвою "теорема Бушетти".
Теорема Піфагора	"Радіо Свобода"	https:// www.radiosvoboda.org /a/bellingcat- rozsliduvannia- padinnia-litaka-mau/ 30370222.html	Але те, що ми змогли зробити на основі відкритих джерел, – це відтворити на основі геометрії, на основі теореми Піфагора, використовуючи як відправну відому нам висоту, на якій літак зник з радарів, це 2 кілометри 400 метрів.
Теорія числа Данбара	"BBC news Україна"	https://www.bbc.com/ ukrainian/vert-fut- 50006280	Теорія числа Данбара стверджує, що наше коло спілкування водночас не може перебільшувати 150 людей.
Тест Купера	"Ukr.media"	https://ukr.media/ sport/409926/	Тест Купера або як перевірити наскільки гарна ваша фізична форма.
Тест Роршаха	"Tokar.ua"	https://tokar.ua/read/ 43567	Тест Роршаха надійно закріпився в сучасній масовій культурі.
Тест Тюрінга	"Радіо Свобода"	https:// www.radiosvoboda.org /a/25428858.html	Як кажуть організатори акції, таким чином комп'ютер уперше по-справжньому пройшов так званий «тест Тюрінга», засвідчивши, на думку багатьох учасників тесту, «людську поведінку».
Тисяча Зеленського	"BBC news Україна"	https://www.bbc.com/ ukrainian/news- 59651413	ЄПідтримка і "тисяча Зеленського" обвалили Дію.
Торт Павлова	"BBC news Україна"	https://www.bbc.com/ ukrainian/other-news- 56269708	Рецепт легендарного торта "Павлова".
Третяковська галерея	"Радіо Свобода"	https:// www.radiosvoboda.org /a/29237615.html	За радянських часів і до 1999 року ікона Вишгородської (Володимирської) Богородиці зберігалася у Третяковській галереї.
Троянська війна	"Ukr.media"	https://ukr.media/ science/265896/	Археолог виявив фрагмент загубленого трону часів Троянської війни.
Троянський кінь	"Gazeta.ua"	https://gazeta.ua/ articles/history/ _viyavili-novi-dokazi- isnuvannya- troyanskogo-konya/ 1047195	Виявили нові докази існування Троянського коня.
Українська правда	"Громадське телебачення"	https://hromadske.ua/ posts/u-napadi-na-	У нападі на журналістів «Української правди» підозрюють трьох людей.

		zhurnalistiv-ukrayinskoyi-pravdi-pidozryuyut-troh-lyudej-dvom-z-nih-zakidayut-she-j-pograbuvannya	
Фаустівський мотив	"Україна молода"	https://www.umoloda.kiev.ua/number/2123/164/75649/	Але я, звісно, і гадки не мав, що в його дитячій прозі зрине коли-небудь справжній фаустівський мотив.
Федорівський монастир	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/29237615.html	Великий князь помер 1132 року і був похований у збудованому ним Федорівському монастирі у Києві.
Формула Штайнмаєра	"Українська правда"	https://www.pravda.com.ua/columns/2021/08/17/7304131/	Першу справу ще у 2019 році відкрило Миколаївське ДБР за фактом відведення військ та спроби реалізації "формули Штайнмаєра".
Фройдистська теорія	"BBC news Україна"	https://www.bbc.com/ukrainian/vert_fut/2016/07/160708_vert_fut_what_freudian_slips_really_reveal_about_our_mind_vp	Деякі психоаналітики дотримуються фройдистської теорії про те, що обмовки відкривають таємниці нашої підсвідомості.
Фултонська промова	"Gazeta.ua"	https://gazeta.ua/articles/world-life/_cerchill-vigolosiv-promovu-z-yakoyi-rozpchalasya-holodna-vijna/1018388	Фултонська промова стала початком Холодної війни.
Харківські угоди	"Українська правда"	https://www.pravda.com.ua/news/2021/11/5/7313002/	Зеленський дав посаду Кінаху, хоча той підтримував "Харківські угоди" з РФ.
Хвороба Альцгеймера	"Економічна правда"	https://www.epravda.com.ua/columns/2021/05/7/673682/	Були проведені дослідження впливу стовбурових клітин на моделі дегенерації мозку – хвороба Паркінсона, бічний аміотрофічний склероз, хвороба Альцгеймера, розсіяний склероз.
Хвороба Віллебранта	"Економічна правда"	https://www.epravda.com.ua/news/2015/08/22/556237/	Держпідприємство "Укрвакцина" буде задіяне в програмах імунопрофілактики, протидії туберкульозу, ВІЛ/СНІДу, в закупівлі реактивів і тест систем для скринінгу новонароджених на

			фенілкетонурию, гіпотеріоз, андрогенітальний синдром і муковісцидоз, лікарських засобів для дітей з гемофілією типів А і В і хвороба Віллебранта, а також у забезпеченні закладів охорони здоров'я лікарняними листами.
Хвороба Паркінсона	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/news-kanabis-zakonoproekt-obgovorennia/31566591.html	Врегулювати питання щодо забезпечення доступу пацієнтів до препаратів з канабісу для лікування хронічного болю, хвороби Альцгеймера, хвороби Паркінсона, посттравматичного синдрому, онкологічних захворювань, епілепсії в дорослих і дітей та інших захворювань.
Хвороба Паркінсона	"Економічна правда"	https://www.epravda.com.ua/columns/2021/05/7/673682/	Були проведені дослідження впливу стовбурових клітин на моделі дегенерації мозку – хвороба Паркінсона, бічний аміотрофічний склероз, хвороба Альцгеймера, розсіяний склероз.
Хотинська битва	"Історична правда"	https://www.istpravda.com.ua/short/2021/08/13/160001/	На Буковині визначилися з датою відзначення 400-річчя Хотинської битви.
Хотинська фортеця	"BBC news Україна"	https://www.bbc.com/ukrainian/features-58685848	400 років тому у вересні біля Хотинської фортеці у Чернівецькій області відбулася битва, у якій з обох сторін взяли участь 230 тисяч військових.
Хрущовська відлига	"Українська правда"	https://blogs.pravda.com.ua/authors/ivanesko/509a98b4e4589/	Враховуючи пробуксовку норм FOIA, яка тривала в Америці до 1974 року, СРСР на тлі хрущовської відлиги мав шанс стати лідером в питанні вільного доступу до інформації.
Числа Фібоначчі	"Волинські новини"	https://www.volynnews.com/messages/chysla-fibonachchi-chomuvony-postiyno-zustrichaiutsia-v-pryrodі-video/	Числа Фібоначчі: чому вони постійно зустрічаються у природі.
Шапка Мономаха	"Gazeta.ua"	https://gazeta.ua/blog/39404/sapka-monomaha	Насправді – мономашиків, бо шапка Мономаха є заважкою ношею для їхніх голів та тіл.

Шевченківська премія	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/news-denisova-pro-zatrymannia-lavrenchuka/31639360.html	Раніше у мережі, зокрема у Facebook-групі Free Eugene Lavrenchuk, з'явилося повідомлення про затримання 17 грудня в Італії українського театрального режисера, номінанта Шевченківської премії, колишнього головного режисера Одеського театру опери та балету Євгена Лавренчука.
Шевченківська суд	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/news-arselor-mittal-ofis-henprokurora-aresht-rahunkiv/31640841.html	У компанії заявили, що «обурені» цим рішенням, ухваленим Шевченківським судом 30 листопада 2021 року.
Шекспірівська трагедія	«Радіо ТРЕК»	https://radiotrek.rv.ua/news/shekspirivska-tragediya-na-harkivshchini-paravtopilasya-v-avto-foto_275977.html	«Шекспірівська трагедія». На Харківщині пара втопилася в авто.
Шенгенська віза	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/news-gudkov-rf-polityk-deportatsiya/31679820.html	Зараз він чекає на схвалення шенгенської візи, документи на яку подав у Варшаві.
Шкала Ріхтера	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/news-karpaty-zemletrus/31297801.html	«8 червня о 16 год. 32 хв. вимірювальними приладами сейсмічної станції Карпатського регіону в с. Пасічна Надвірнянського району було зафіксовано підземний поштовх магнітудою близько 2,6 за шкалою Ріхтера, без негативних наслідків», – мовиться у повідомленні.
Шрифт Брайля	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/26584380.html	Черкащани на 3D принтері виготовлятимуть таблички шрифтом Брайля.
Щоденник Скотта	"Історична правда"	https://www.istpravda.com.ua/columns/2022/02/16/160941/	Щоденник Скотта: себе не одуриш – справи у нас кепські.
Юліанський календар	"Українська правда"	https://www.pravda.com.ua/news/2020/12/19/7277550/	7 січня українські православні церкви, а також Українська греко-католицька церква святкуватимуть Різдво Христове за юліанським календарем (так званим

			"старим стилем").
Юліна тисяча	"Економічна правда"	https://www.epravda.com.ua/news/2009/03/3/183949/	"Юліна тисяча" вилилась казні у 5 мільярдів.
Ящик пандори	"Радіо Свобода"	https://www.radiosvoboda.org/a/pyat-istoriy-dnipryan-uchasnykiv-revolyuitsiyi-hidnosti/31571209.html	А ніхто не хоче відкривати ящик Пандори...